

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

«No ha vi ennjdele fått åss honnj!»

En undersøkelse av ungdommers markering av palatalitet i skrift i Nord-Norge og Trøndelag

Tonje Larsen

Mastergradsoppgave i nordisk språk ved lektorutdanningen trinn 8-13, NOR-3982

Mai 2022

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling	2
1.2	Strukturen i arbeidet	4
2	Tidligere forskning og teoretiske perspektiver.....	5
2.1	Røyneland & Vangsnes (2020) om MPSM-undersøkelsen	5
2.2	Et utvalg tidligere forskning på CMC	6
2.3	Palatalitet og avpalatalisering.....	8
2.3.1	Nyere forskning på avpalatalisering.....	9
2.4	Språklige normer	11
3	Metode og materiale.....	13
3.1	Metodisk tilnærming i MPSM.....	13
3.2	Mine avgrensninger i materialet.....	15
3.3	Kategorisering av datamaterialet.....	17
3.3.1	Hva regnes som ei dialektytring?	18
3.4	Problemstillinger knyttet til forskning på nettmateriale.....	19
4	Presentasjon av funn.....	23
4.1	Overordnet presentasjon av hele materialet	23
4.2	Dialektpregede ytringer.....	25
4.3	<i>Nn</i> - og <i>ll</i> -variabelen.....	26
4.4	Presentasjon av resultatene for <i>nn</i> og <i>ll</i> ved de ulike skolene	27
4.4.1	«Kinoinvitasjon»	27
4.4.2	«Nytt kjæledyr».....	28
4.4.3	«Læremelding» og «diskusjonsforum».....	29
4.5	Øvrige funn	29
4.5.1	Palatalitet i trykksvak stilling.....	30
4.5.2	Variablene <i>tt</i> og <i>dd</i>	31
5	Drøfting av funn	33
5.1	Konteksters betydning i digital skriving	33
5.2	Dialektskrivingens rolle i formelle situasjoner i Nord-Norge.....	37
5.3	Avpalatalisering i Nord-Norge og Trøndelag	37
5.4	Normer for dialektskriving.....	39
6	Avslutning og videre forskning.....	43

6.1	Oppsummering	43
6.2	Videre forskning.....	45
	Referanseliste	46

Tabeller

Tabell 1: Forholdet mellom antall respondenter på skolene i Nord-Norge og Trøndelag	16
Tabell 2: Antall ytringer som inneholder dialektinnslag i de ulike skrivesituasjonene	25
Tabell 3: Totale tall og prosentandelen ved forekomsten av skriftlige uttrykk for nn og ll-variabelen i Nord-Norge og Trøndelag i de ulike skriftlige kontekstene.....	26
Tabell 4: Totale tall og prosentandelen ved nn-variabelen og ll-variabelen ved de ulike skolene fra skrivesituasjonen «kinoinvitasjon».....	27
Tabell 5: Totale tall og prosentandelen ved nn-variabelen og ll-variabelen ved de ulike skolene i skrivesituasjonen «nytt kjæledyr».....	28

Sammendrag

I denne mastergradsoppgaven har jeg undersøkt skriftlige uttrykk for palatalitet i digitale medier i fire tenkte skrivesituasjoner blant 297 elever fra Nord-Norge og Trøndelag. Begge dialektområdene har tradisjonelt mye palatalitet i talemålet, og jeg har sett nærmere på hvordan fenomenet kommer til uttrykk i ulike skriftlige medier. Jeg har hatt hovedfokus på de palatale variablene *nn* og *ll*, og undersøkt om forekomsten varierer etter hvilken skrivesituasjon ytringa er tiltenkt, og om det er forskjeller mellom de to landsdelene. To av skrivesituasjonene er ment å simulere mer formelle kontekster, mens de andre to refererer til mer uformelle kontekster. Funnene viser at elevene fra Trøndelag markerer palatalitet i skrift i mye større grad enn elevene fra Nord-Norge. I tillegg fant jeg at palatal realisering av *nn* forekommer oftere enn *ll*. Likevel viser funnene at det flere steder er tendenser til avpalatalisering, særlig i Trondheim og i Nord-Norge. For Surnadal, Oppdal og Steinkjer i det trønderske dialektområdet ser det ut til at palatalitet fortsatt er et salient trekk. Undersøkelsen viser også at elevene er bevisst på sine språklige handlingsmønstre, de skiller tydelig mellom ulike kontekster og tilpasser språkbruk etter mottaker. Det er for eksempel betydelig færre skriftlige markeringer av palatalitet i de mer formelle kontekstene sammenlignet med de uformelle kontekstene. Pågående avpalatalisering, samt normer for dialektskriving ser ut til å være viktige forklaringsfaktorer bak elevenes språklige valg.

Førord

Da var lektorutdanninga ved veis ende, og en ny epoke står for tur. Tenk at det allerede er fem år siden jeg flyttet til Tromsø for å studere. Fem år har altså gått, og jeg er ikke bare blitt fem år eldre, men også mange erfaringer rikere siden den gang. Jeg har nå skrevet masteroppgave og fullført studiet som jeg etter første halvår tenkte jeg skulle slutte på. At jeg valgte å fortsette, har jeg ikke angret et sekund på. Denne reisen har vært ekstremt innholdsrik. Den har gjort meg rik på gode minner, gitt meg enormt mange nyttige erfaringer og ikke minst har jeg etablert mange gode vennskap som jeg aldri ville vært foruten. I den forbindelse er det mange som fortjener en takk.

Først og fremst må jeg takke Unn Røyneland og Øystein A. Vangsnes for at jeg fikk tilgang til et utsnitt av datamaterialet fra MPSM-undersøkelsen deres. Det har vært utrolig spennende å få gå i dybden på det. I tillegg må jeg takke veileder Øystein A. Vangsnes sammen med Åse Mette Johansen. Takk for deres kunnskap og interesse for prosjektet, og for gode tilbakemeldinger og innspill underveis i prosessen. En takk må også rettes til mine tidligere forelesere og didaktikere som har fulgt meg hele veien. Jeg kommer til å huske dere!

En spesiell takk går til mine kjære medstudenter på Lesehuset. Takk for alle (alt for lange) lunsj- og kaffepauser, for alle faglige og (mest) ikke-faglige samtaler og for alle andre morsomme påfunn. De som vet, de vet. Det har vært en sann glede å tilbringe dagene med dere, og jeg er oppriktig lei meg for at denne epoken er over og at vi nå går hver vår vei. En takk må også rettes til mamma for uendelig mange timer over telefon med støtte og samtaler om «alt og ingenting». Du er uunnværlig!

Den største takken rettes imidlertid til mine to stødige studievenninner, Susanne Dybdal og Vibeke Elvan, som gjennom disse fem årene også har blitt to av mine nærmeste venninner. Vi har stått sammen i opp- og nedturer siden første skoledag, og jeg kan med hånden på hjertet si at lektorutdanninga og tilværelsen i Tromsø ikke hadde vært den samme uten dere. Tusen takk for følget gjennom studiet, jeg håper det vil vare livet ut!

Tromsø, mai 2022

Tonje Larsen

1 Innledning

No ha vi ennjdele fått åss honnj! 😊 sjølinj messfærnoëddj men d hæfta kje

Respondent fra Surnadal, f. 2001, i MPSM-undersøkelsen.

Sitatet ovenfor, som også er en del av tittelen på undersøkelsen, får introdusere temaet for dette arbeidet: dialektskriving i datamediert kommunikasjon (på engelsk *Computer-Mediated Communication*, heretter CMC). Forskning har vist at dialektskriving er en viktig del av nettbasert kommunikasjon i Norge både blant voksne (Evjen, 2011 og Opinion, 2016) og blant ungdommer (Røyneland & Vangsnes, 2020). Ytringa over er hentet fra undersøkelsen *Multilektale praksisar på sosiale medium*, heretter MPSM, og har et tydelig preg av dialekt. Det ser vi blant annet ved at respondenten har gjentatte markeringer av palatal uttale av lang alveolar n^l i både trykksterk og trykksvak stilling, for eksempel *honnj* (hund) og *sjølinj* (far). I tillegg viser deltakeren eksempel på palatalitet av *dd* i adjektivet *messfærnoëddj* (misfornøyd).

Røyneland & Vangsnes (2020, s. 357) skriver at dialektskriving på sosiale medier er interessant fordi sosiale medier utfordrer det tradisjonelle skillet mellom normert og standardisert skriftspråk på den ene siden og kreativ og refleksiv språkbruk på den andre siden. Forskning viser altså at mange norske ungdommer tar i bruk trekk fra et bredt språklig repertoar i skriving på ulike språkbruksarenaer, som språktrekket palatalitet er et eksempel på. Samtidig har vi de siste årene sett tendenser til avpalatalisering i flere norske dialekter. Som en konsekvens av dialektnivellering viser talemålsforskning at det er tendenser til at palatal uttale av de lange alveolarene *ll*, *nn*, *dd*, og *tt* forsvinner (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 127). I denne undersøkelsen ønsker jeg derfor å undersøke hvordan skriftlige uttrykk for palatale lyder opptrer i forestilt digital skriving hos elever i videregående skoler i de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag.

Datagrunnlaget for denne studien stammer som sagt fra undersøkelsen MPSM, et prosjekt initiert av Unn Røyneland (Universitetet i Oslo) og Øystein A. Vangsnes (UiT Norges arktiske universitet). I MPSM-undersøkelsen har 1532 elever fordelt på 42 videregående skoler i 36 ulike kommuner svart på en nettbasert undersøkelse som ble samlet inn i perioden juni 2019 til februar 2020. Undersøkelsen besto av to deler, der første del innhenter en del bakgrunnsinformasjon om elevene, samt inneholder fire ulike skriveoppgaver som

---

¹ I fortsettelsen av denne oppgaven vil jeg referere til de palatale variablene med dobbel konsonant

respondentene skulle svare på. Den andre delen inneholdt ulike holdningsspørsmål knyttet til dialekt.

Til denne studien har jeg fått tilgang til dataene fra deltakerne i det trønderske og nordnorske dialektområdet, som til sammen utgjør 297 svar om elevenes egenrapporterte skrivning fra fire ulike skrivesituasjoner fra første del av spørreskjemaet. I de fire situasjonene skulle elevene tenke seg til hva og hvordan de ville skrevet i de ulike kontekstene med de ulike forestilte publikummene som skrivesituasjonene inviterer til. De to første oppgavene er ment å være mer uformelle, der den første går ut på å skrive en kinoinvitasjon til en venn, og den andre om å publisere en statusoppdatering og fortelle om et nytt kjæledyr i familien. De to siste skrivesituasjonene representerer mer formelle kontekster. I den ene skal elevene sende melding til læreren og si at en er syk og ikke kan komme på skolen, og den andre om å skrive en presentasjon om seg selv som de skulle tenke seg at ble publisert i et diskusjonsforum.

Det er mange variabler det kunne vært interessant å studere i et slikt omfattende datamateriale som MPSM, men av hensyn til oppgavens omfang har jeg valgt å fokusere på én språklig variabel i denne undersøkelsen: palatalitet i uttrykk for de historisk lange alveolarene *n* og *l*. Jeg har i tillegg sett på palatalitet i trykksvak stilling, samt de palatale variablene *tt* og *dd*, som vil fungere som komplimenterende elementer i analysen og drøftinga. Jeg gjør i denne undersøkelsen en komparativ analyse av forekomsten av palatale markeringer av dette fenomenet i Nord-Norge og Trøndelag, fordi begge landsdelene tradisjonelt har mye palatalitet i talemålet (jf. f.eks. Mæhlum & Røyneland, 2012). Nedenfor formulerer jeg problemstillinga for undersøkelsen.

1.1 Problemstilling

Den overordnede problemstillinga for undersøkelsen min er *å undersøke og sammenligne forekomsten av skriftlige uttrykk for palatalitet i de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag.*² For å besvare denne problemstillinga har jeg i tillegg formulert fire forsknings-

---

² I denne oppgaven kommer jeg til å benytte meg av begrepet palatalitet fremfor palatalisering ettersom førstnevnte viser til det lydlike fenomenet. Palatalisering handler i større grad om endringsprosessen som pågikk i en bestemt språkhistorisk fase (Mæhlum & Røyneland, 2012; Hårstad, 2010)

spørsmål med utgangspunkt i et utsnitt fra det nevnte MPSM-materialet der de fire ulike skrivesituasjonene inngår:

1. Er det overordnede forskjeller i dialektinnslag i de fire skrivesituasjonene og i de to dialektområdene?
2. Varierer forekomsten av palatalitet i skrift i de fire skrivesituasjonene og mellom de to dialektområdene, og eventuelt hvordan?
3. Hvordan er eventuelle variasjonsmønstre mellom skolene i de to ulike dialektområdene?
4. I hvilken grad kan variasjonsmønstrene forklares av 1) pågående avpalatalisering i det norske dialektlandskapet og/eller 2) ulike språklige normer i den digitale skrivingen for ungdommene i de to dialektområdene?

I dette arbeidet er jeg altså interessert i fenomenet palatalitet, og i hvilken grad og hvordan palatal uttale kommer til uttrykk i digital skriving hos ungdommer. Jeg ønsker i tillegg å koble nettspråk opp mot språklige normer og undersøke konteksters betydning i digital skriving, da med særlig vekt på forholdene offentlig-privat og formell-uformell, som skrivesituasjonene på ulike måter inviterer til. Fenomenet er et lydlig trekk, som først og fremst kommer til uttrykk i talemålet. Men dialektskriving åpner for at man også kan markere palatalitet i skrift, og i slike sammenhenger kommer ofte fenomenet til uttrykk som en «påhengt» *j* (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 58)³. Dersom vi bruker innledningssitatet som eksempel, følger det en tydelig strategi der *j* markerer at de alveolare konsonantene *n* og *d* er palatale, som vi kan se i ordene *ennjделе* (endelig), *honnj* (hund), *sjølinj* (far) og *messførnøddj* (misfornøyd). Selv om dette ser ut til å være den mest brukte måten, er det imidlertid ikke sagt at dette er den eneste normen for markering av palatalitet i skrift; det finnes også eksempler i materialet på andre måter å markere palatalitet på:

(Surnadal vgs.): Ska vi på kino imrg kansje? åsså møtest vi **roint** klåkkå 6 på kulturhuse.

I formen *roint* (rundt) som er uthevet i fet skrift, ser vi at respondenten har markert palatalitet ved å bruke *i* etter vokalen i stedet for etter konsonanten slik som i de andre tilfellene.

---

³ Funnene som presenteres i Hårstad og Opsahl (2013) er basert på Hårstad (2010), og jeg vil i fortsettelsen av oppgaven referere til førstnevnte.

1.2 Strukturen i arbeidet

Oppgaven er delt inn i seks kapitler. I innledninga (*kapittel 1*) har jeg presentert prosjektet mitt som en sociolingvistisk studie av palatalitet i skriving. Jeg har også introdusert forskningsobjektet og gjort kort rede for datamaterialet fra MPSM-undersøkelsen, som er grunnlaget for undersøkelsen min. I *kapittel 2*, teoretisk bakgrunn, skal jeg starte med ei oppsummering av Røyneland og Vangsnes (2020) sine funn fra MPSM-undersøkelsen, før jeg presenterer et utvalg av norsk forskning som er gjort på CMC, men også om tidligere arbeid som tar for seg palatalitet og avpalatalisering i de relevante dialektområdene. Til slutt i *kapittel 2* presenterer jeg relevant teori om språklige normer. I *kapittel 3* om metode viser jeg først til Røyneland og Vangsnes (2020) og hvordan de gikk frem for å samle empirien til MPSM-undersøkelsen. Deretter redegjør jeg for mine avgrensninger og kategoriseringer av materialet. Til slutt i kapitlet diskuterer jeg fordeler og ulemper som forskning på nettbasert materiale kan føre med seg. *Kapittel 4* er en presentasjon av de funnene som ligger til grunn for drøftinga. Her besvarer jeg også forskningsspørsmål 1–3. I *kapittel 5* drøfter jeg funnene i lys av tidligere forskning og teori, samt svarer på det fjerde og siste forskningsspørsmålet. I det siste kapitlet i oppgaven, *kapittel 6*, samler jeg trådene og oppsummerer hva jeg har kommet fram til gjennom denne undersøkelsen. I tillegg svarer jeg på den formulerte problemstillinga, før jeg avslutter med å legge frem noen tanker rundt temaer det kunne vært interessant å forske videre på.

2 Tidligere forskning og teoretiske perspektiver

I dette kapitlet vil jeg ta for meg tidligere forskning som er relevant for denne undersøkelsen, samt belyse noen ulike aspekter ved den teoretiske bakgrunnen for studien. I det første delkapitlet oppsummerer jeg resultatene fra Røynealand og Vangsnes (2020). I det andre delkapitlet legger jeg frem et utvalg tidligere forskning som er gjort på CMC, der Evjen (2011), Bakkevoll (2019) og Strand (2018) er sentrale. I delkapittel 2.3 redegjør jeg for palatalitet og avpalatalisering, før jeg i 2.3.1 viser til nyere forskning på dette feltet. Neteland (2009), Sætermo (2011) og Nesse og Sollid (2010) har alle studert palatalitet i Nord-Norge, mens Hårstad (2010) representerer studier for Trondheim. Avslutningsvis i kapitlet belyser jeg teori som tar for seg språklige normer.

2.1 Røynealand & Vangsnes (2020) om MPSM-undersøkelsen

MPSM-undersøkelsen består som nevnt av svar på et digitalt spørreskjema fra 1532 elever fordelt på 42 videregående skoler i 36 kommuner. Fordelinga av antall deltakere i de geografiske områdene er noe ujevn. Materialet har flest deltakere fra Østlandet og færrest deltakere fra trøndelagsområdet. Funnene fra undersøkelsen viser at norske ungdommer i stor grad benytter seg av dialekt i private sammenhenger i den digitale kommunikasjonen. I Røynealand & Vangsnes (2020) rapporterer de om delmateriale fra fire rurale steder i de fire hovedområdene i det nordnorske dialektlandskapet: Lofoten (nordnorsk), Surnadal (trøndersk), Sykkylven (vestnorsk) og Nord-Gudbrandsdalen (østnorsk) (Røynealand & Vangsnes, 2020, s. 359). I noen tilfeller så de også på data fra *Nordisk dialektkorpus* (NDK) som inneholder talemålsopptak, for å kunne sammenligne skrift og tale. I de geografiske områdene som ble undersøkt, var bruk av dialekt den dominerende faktoren i ytringssituasjonen der elevene skulle formulere en kinoinvitasjon til en venn (Røynealand & Vangsnes, 2020, s. 383). I tillegg fant de mye bruk av dialekt i den andre situasjonen der de skulle publisere et innlegg om nytt kjæledyr i familien. I de to andre skrivesituasjonene, som anses som mer formelle, synker dialektbruken drastisk, og minst dialektbruk fant de i profilen på diskusjonsforumet. Resultatene forteller at ungdommene er konsekvente når de skriver, og at de tydelig skiller mellom ulike kontekster og tilpasser språkbruk etter mottaker. De viser at de er bevisst på at det er ulike normer og normforventninger knyttet til ulike kontekster, og de gjør relativt like vurderinger for hvilken språkstil som fungerer i de ulike kontekstene (Røynealand & Vangsnes, 2020, s. 385). Avslutningsvis presiserer forfatterne at normene for språket i sosiale medier ikke er underlagt de samme konvensjonene og forventningene som skrivning i andre medier, og at det i denne sfæren er stor aksept for variasjon, hybriditet og normbrudd.

2.2 Et utvalg tidligere forskning på CMC

De siste to-tre generasjonene har det skjedd ei historisk utvikling med skriftspråket som går ut på at de fleste av oss produserer skriftlig språk omtrent like ofte som vi ytrer oss muntlig. Det som kjennetegner denne digitaliseringen, er først og fremst at den åpner for en helt annen grad av sosialitet i tekstbasert kommunikasjon (Hårstad, 2021, s. 24). Den raske utviklingen av teknologien har gjort at digital språkbruk har fått mye oppmerksomhet de siste årene, og litteraturen om nettbasert språkbruk har etter hvert blitt nokså omfattende, i alle fall internasjonalt. I norsk sammenheng finnes det mindre forskning på bruk av dialekt i digitale medier, men den forskninga som er gjort, indikerer at dialektbruk er relativt vanlig i privat skriftlig kommunikasjon (jf. f.eks. Bakkevoll 2019; Evjen 2011; Vangnes 2019). Gjennom arbeidet med denne studien har det vært viktig å orientere seg i det aktuelle forskningsfeltet og sette seg inn i tidligere forskning som er gjort på digital språkbruk. Det vil selvsagt bli alt for omfattende å rekapitulere detaljer fra all forskninga på nettbasert språkbruk som er utført. Derfor skal jeg i fortsettelsen se nærmere på noen utvalgte studier som er særlig nyttige for undersøkelsen min.

En studie som kan regnes som et pionerarbeid, er Evjen (2011) sin mastergradsoppgave. Hun har studert dialektbruk i skriftspråket i tre ulike debattforumer knyttet til norske nettaviser gjennom det tidligere nettsamfunnet *Origo: nordlending.no, Fjordaglimt* og *mittglomdal.no*. Undersøkelsen hennes baserte seg på to språkeksterne faktorer: samtaleemne og nettsidens geografiske tilknytning, og hensikten var å få innblikk i hvorfor enkelte velger å skrive på dialekt selv om språkbruksarenaen er offentlig og upersonlig. Hun la til grunn fire konkrete kriterier for at ei ytring skal kunne kategoriseres som dialektal; innlegget inneholder språkbruk som viker fra de fastsatte skriftnormalene, avvikene er dialektale, men trekk som smilefjes, forkortelser og innslag av engelsk blir ikke regnet med. Det tredje er at avvikene er morfologiske eller fonologiske, og det siste kriteriet er at innlegget inneholder mer enn ett avvik (Evjen, 2011, s. 44). Resultatene hennes viser at 13,0 prosent av ytringene fra Nord-Norge var dialektale, mot henholdsvis 5,2 prosent av ytringene fra Vestlandet og 4,4 prosent fra Østlandet (Evjen, 2011, s. 63). Disse funnene ser hun blant annet opp mot at materialet hennes inneholder to ulike skriftspråkstiler: en formell og standardisert stil på den ene siden, og en mer uformell og dialekt nær stil på den andre siden. Hun fant at *næringsliv* og *politikk* er de kategoriene som ser ut til å trigge en mer formell og standardisert skrivestil, og at kategoriene *bil* og *trafikk* inneholder mest bruk av dialekt. Selv om dialekt aldri er den dominerende skriftspråkkoden i

materialet hennes, argumenterer hun likevel for at engasjement, og særlig provokasjon og følelser ser ut til å være en dialektfremmende faktor (Evjen, 2011).

Bakkevoll (2019) sin masteroppgave har også vært sentral i arbeidet med denne undersøkelsen. Oppgaven hans handler om språkbruk i datamediert kommunikasjon i samtaler om politikk, og fungerer som et bidrag til forskningsfeltet ved å undersøke hva som kjennetegner språket i politiske debatter i sosiale medier. For å finne svar på det, undersøkte han 1949 ytringer fra Facebook-siden «Nordnorsk debatt» ut fra tre sentrale variabler: ortografiske avvik, dialektinnslag og piktogram (Bakkevoll, 2019, s. 18-19). Bakkevoll fant at normene for språket i digital, politisk CMC ser ut til å være vid, der 75 % av ytringene hadde avvik som viker fra de to norske rettskrivingsnormalene: ortografiske avvik, dialektinnslag eller piktogram (Bakkevoll, 2019, s. 86). Flest avvik fant han i kategorien «ortografiske avvik», der 54 % av ytringene avviker fra rettskrivingsnormalene eksempelvis ved å forkorte ord eller bruke tegn eller bokstaver som ikke er i tråd med konvensjonell språkføring. I tillegg fant han at 7 % av ytringene inneholdt ett eller flere dialekttrekk, noe han mener kan tyde på at dialektene har gode fremtidsvilkår (Bakkevoll, 2019, s. 87).

En annen interessant studie, som handler om dialektbruk og CMC fra Trøndelag, er Strand (2018) sin masteroppgave. Hun har studert hva som kjennetegner trondheimeres dialektskriving på Messenger, hvilken plass talemålsnær skriving har på denne arenaen, og hvordan informantene forklarer sine valg av skriftpraksiser (Strand, 2018, s. 2). Datamaterialet hennes består av fire unge trondheimere, og er samlet inn ved at informantene har sendt inn selvvalgte ytringer til prosjektet. I tillegg har hun gjort intervjuer med deltakerne for å få en bredere oversikt over informantenes refleksjoner rundt sine egne språkpraksiser. Funnene hennes viser tre viktige faktorer for at informantene skriver på dialekt: 1) at det eksisterer en etablert relasjon til samtalepartneren, 2) at samtalepartneren er fra trondheimsområdet, 3) at samtalepartneren også skriver på dialekt (Strand, 2018, s. 34). På samme måte har hun samlet tre overordnede faktorer for at informantene foretrekker bokmål i visse situasjoner: 1) dersom samtalepartneren ikke er fra Trondheim, 2) grad av formalitet, 3) dersom de opplever at det vil hemme forståelsen (Strand, 2018, s. 50).

Disse faktorene er selvsagt tilpasset informantene hennes fra Trondheim, men noen av dem har likevel overføringsverdi til mitt prosjekt. Den ene faktoren, som handler om samtalepartner, er relevant fordi det indikerer hvilke språkvalg en tar i forhold til hvem som er mottakeren. Elevene i MPSM tar også ulike språkvalg i de ulike tenkte skrivesituasjonene, basert på hvem

ytringa er tiltenkt. Strand undersøker også hvordan grad av formalitet virker inn på språkbrukernes handlingsalternativer, noe som også er interessant mot min undersøkelse ettersom jeg ser etter språkvalg i formelle versus uformelle kontekster.

2.3 Palatalitet og avpalatalisering

Palatalitet er en lydlig variabel som innebærer at artikulasjonen blir dratt ned til ganen, slik at de historiske alveolare lydene får en *j*-klang (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 50). Det er i hovedsak de gamle, lange norrøne alveolarene *n*, *l*, *t* og *d* som har gått gjennom denne utviklinga, men fenomenet er mest utbredt ved variablene *nn* og *ll* (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 110–111). Dette er ei utvikling som primært har berørt de midtre og nordligste delene av landet, men fenomenet er også å finne i det østnorske dialektområdet. I Nord-Norge finner vi den palatale uttalen i stort sett hele området, men i Finnmark varierer forekomsten av palatalitet. Der finner vi mest palatalitet i kystområdene, mens i de indre og østlige delene av fylket opptrer fenomenet langt sjeldnere (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 111). Når det gjelder det trønderske dialektområdet, varierer distribusjonen av palatale lyder, men det er likevel et tydelig hovedmønster ved at de ytre talemålene bare har hatt palatale varianter i trykktung stavelse (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 55). Dette er en viktig forskjell mellom Nord-Norge og Trøndelag når det gjelder palatalitet, ettersom den nordnorske dialekten tradisjonelt bare har palatalitet i trykktung stavelse, som for eksempel i formene *mann* og *alle*, i motsetning til det trønderske området hvor vi kan finne palatalitet også i trykksvake posisjoner som eksempelvis i formene *skulinj* eller *filminj* (jf. f.eks. Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 11). Mer om palatalitet i trykksvak stilling, og hvordan forekomsten av den ser ut i mitt materiale kommer jeg nærmere inn på i delkapittel 4.5.1.

De siste årene har en imidlertid sett at det mange steder er tendenser til avpalatalisering av de tradisjonelle palatalene *nn* og *ll*, blant annet som en konsekvens av dialektnivellering (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 80). Denne endringsprosessen ser man både i Trøndelag og store deler av Nord-Norge, og den er særlig påtakelig i de mer urbane områdene. I talemålet kommer resultatet av avpalatalisering til uttrykk ved at en for eksempel ved siden av de tradisjonelle formene *mann* og *alle*, går over til å bruke variantene *mann* og *alle* (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 111). Palatalitet og avpalatalisering er mye studert i talemålsforskning, og jeg har derfor orientert meg i et utvalg norsk forskning som jeg presenterer i neste delkapittel (2.3.1).

2.3.1 Nyere forskning på avpalatalisering

Nå skal vi se på tidligere forskning som er gjort på avpalatalisering i norsk sammenheng. Jeg har sett på funn i ulike talemålsstudier av avpalatalisering i både Nord-Norge og Trøndelag. Eksempelvis har Neteland (2009) studert språklig variasjon blant ungdommer i Narvik, med hovedfokus på uttalen av den palatale variabelen *nn*. Materialgrunlaget hennes består av seksten intervjuer med 17-åringer fra Narvik, samt en gruppe informanter i 80-årene som referansegruppe. Resultatene av undersøkelsen viser at palatal uttale av /n/ er erstattet av den retrofleks og dentale uttalen, som styres av et komplekst system av leksikalske regler. Hun fant også at variasjon i realisasjon av /n/ avhenger av hvilket ord *nn* står i, og at det er de leksikalske føringene som styrer om det skal være retrofleks /n/ og når det skal være dental /n/ (Neteland, 2009, s. 113-114). Videre fant hun at ungdommenes forhold til nærmiljøet ser ut til å ha henge sammen med bruk av språklige markører, og at deres vurderinger av andre språkbrukere er avgjørende for deres egne språkvalg.

Sætermo (2011) har i sin studie undersøkt variablene *n*, *l*, *t* og *d* i Alta-dialekten. Datagrunlaget hennes består av 18 informanter i tre ulike aldersgrupper: 14-15-åringer, 40-50 -åringer og 80-90-åringer. Hun fant at den palatale varianten av *ll* forekommer oftere enn *nn*, men det generelle bildet viser likevel en nedgang i palatale forekomster proporsjonalt med alder, samtidig som hun ser at andelen retrofleks/alveolarer øker (Sætermo, 2011, s. 79). Alder viser seg å være en avgjørende faktor i uttalen, der de yngste deltakerne har færre palatale realiseringer og flere alveolare og postalveolare forekomster. Blant de eldre informantene finner hun eksempler på både *nn* og *ll*, mens det ser ut til at de yngste utelukkende har retrofleks og alveolar uttale. I tillegg til alder finner Sætermo at tilhørighet til byen kan være en relevant faktor. Hun finner for eksempel flere palatale realiseringer hos informantene fra Bossekop enn de fra Kronstad og Elvebakken (Sætermo, 2011, s. 79). Hun forklarer dette funnet med at Kronstad og Elvebakken er områder som har vært mer utsatt for språkkontakt fra eksempelvis innvandring fra Finland.

Nesse og Sollid (2010) gjør i sin artikkel en komparativ undersøkelse av bymålet i fire nordnorske byer: Tromsø, Harstad, Narvik og Bodø. De har sett nærmere på dialektlikheter og dialektforskjeller mellom byene, hvordan disse byene forholder seg til hverandre, og hvordan spredning av språktrekk mellom byer og tettsteder foregår. For min studie er det mest relevant å se hva Nesse og Sollid (2010) skriver om palatalitet i de utvalgte byene i Nord-Norge. Når det gjelder palatalitet i disse byene, peker de på en pågående avpalataliseringsprosess i Tromsø, Narvik og Bodø, der den tradisjonelle forma har vært palatal uttale av lang /n/ og /l/.

Videre finner de i Narvik variasjon mellom retrofleks og alveolarer uttale, i Tromsø finner de variasjon mellom palatal og dental variant, mens det i Bodø ser ut til at overgangen fra palatal til apikal kun skjer på /l/, ikke på /n/ (Nesse & Sollid, 2010, s. 152). Dental eller apikal uttale har etter hvert kommet inn også i bydialektene, og de antar at denne avpalataliseringen fortsetter å bre seg.

Hårstad & Opsahl (2013) har gjort en studie av dialektale forhold blant ungdommer i Trondheim, som har overføringsverdi til min undersøkelse for å få et innblikk i avpalataliseringstendensene i Trøndelags-området. Gjennom et samarbeid med *Adresseavisen* samlet han inn 13 000 svar fra et «test-deg-selv»-skjema hvor språkbrukerne ble bedt om å krysse av på en liste med 28 språklige sjekkpunkter. Her skulle de oppgi hvilken av 2–4 varianter de brukte mest. På denne fikk han kartlagt respondentenes bruk av de ulike variablene. Han fant blant annet at det fortsatt ser ut til å være forskjeller i språkbruken mellom utkantbydelene og sentrumsbydelene, og presenterer noen av dialektfenomenene: I de mer landlige områdene oppga over 40 % at de sier *fesk*, i motsetning til bydelene med høyere sosioøkonomisk status hvor bare 13 % oppga at de bruker denne formen. Det samme mønsteret fant han i distribusjonen av pronomen i andre person flertall. I utkantbydelene står *dåkk* sterkere enn *dåkker*, mens *dåkker* er den foretrekkende varianten i sentrumsbydelene (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 48–49).

Når det gjelder (av)palatalisering beskriver Hårstad og Opsahl (2013), basert på Hårstad (2010), at de palatale lydene står under betydelig press fra de dentale/alveolare variantene. Hele 53,79 % oppgir at de bruker varianten *sill*, mot 46,21 % som oppgir varianten *sillj*. Også her ser han en sammenheng med de geografiske forskjellene ved at den *fine* varianten står sterkere i sentrumsområdene enn i de gamle landkommunene. Han fant i tillegg at det ser ut til at palatale varianter av *nn* er mer motstandsdyktig enn *ll*. Det er tydelige tegn til avpalatalisering i materialet fra undersøkelsen til Hårstad (2010), men han understreker at *graden* varierer både kvantitativt og kvalitativt. Blant de som avpalataliserer, viser han at det hos de fleste har oppstått *mellomvarianter* mellom den palatale og den alveolare uttalen først og fremst for *ll* og *nn*, men i noen tilfeller også av *tt* og *dd* (Hårstad, 2010, s. 196–197). Allerede i Elstad (1982) sin fremstilling av nordnorske dialekter omtalte han slike mellomvarianter som *kompromissformer*. Elstad er trolig den første som beskriver dette fenomenet, og teorien har etter hvert fått en sterk posisjon i talemåls litteraturen. Han forklarer at disse formene har oppstått som en konsekvens av forskjeller mellom generasjoner. Det har oppstått en mellomting i den palatale uttalen fordi mange oppfattet uttalen av *nn* og *ll* som for «bondsk», mens andre

former ble sett på som uekte eller tilgjort (Elstad, 1982, s. 76). Slike kompromissformer inngår imidlertid ikke i skrevenormer, og er derfor umulig å fange opp i mitt datamateriale. Det er likevel grunn til å tro at det finnes i noen av elevenes talemål, men slike lyder blir altså ikke markerte i skrift.

2.4 Språklige normer

«Eit formelt standardisert skriftspråk – ein *skriftnormal* – eksisterer som ein eigen varietet med ei særeiga normkraft i seg sjølv. Det dannar grunnlaget for folks oppfatning av kva som er ‘korrekt språk’» (Vikør, 2004, s. 17). Vikør påpeker her at det standardiserte skriftspråket legger føringer for hva som er «korrekt» språk. Digital sosial skriving utfordrer det standardiserte skriftspråket ved at det har oppstått nye normer for språkbruk som fungerer ved siden av, og i konkurranse med rettskrivingsnormen (Stæhr, 2015, s. 154). Stæhr påpeker også at vi bruker skrift på en annen måte enn før, og at hva som i dag godtas som skriftspråk, har blitt mer fleksibelt. Ettersom vi i dag benytter oss av andre skriftlige metoder enn tidligere, er det relevant å sette seg inn i hvilke normer som finnes blant språkbrukere i digital skriving i dag.

Normer i tilknytning til språk handler ikke bare om formaliserte regler for bruk av skriftspråket. Slike *vedtatte normer* for skriftspråket som er fastsatt og ratifisert av en eller annen offentlig instans, er hovedsakelig relevant for skriftspråket. Normer som er knyttet til talespråket vårt, kaller vi for *internaliserte normer*. Internaliserte normer er normer som har blitt så integrert i språkbrukerens repertoar at de oppleves som helt naturlige å bruke. Slike normer for talespråket er, ubevisst eller underbevisst, med på å regulere og styre hvordan vi snakker (Mæhlum, 2008, s. 90).

Hverdagsskriftspråket, som vi for eksempel finner i sosiale medier, er preget av stor individuell variasjon sammenlignet med skriftspråk på mer formelle arenaer. For å forstå hvordan språk reguleres på de ulike kommunikasjonsarenaene, er det ifølge Stæhr (2015) viktig å sette seg inn i de språklige ressurser og normer for språk som finnes på disse arenaene. Stæhr (2015, s. 156-157) beskriver forskjellige nivåer av språklig normativitet, og påpeker at enhver språkbruker er underlagt forskjellige normsentre, avhengig av det sosiale formålet. Stæhr (2015) forklarer at flere normsentre kan gjøre seg gjeldende samtidig, og skiller mellom tre ulike nivåer for normativitet, i likhet med Agha. Det første nivået omhandler observerbar distribusjon som danner et normativt grunnlag for språklig oppførsel. Det andre nivået handler om normer som

gjør seg gjeldene i mindre grupper og kan eksempelvis være normer som dannes innad i vennegjengen, som dialektskriving er et eksempel på. Dette kaller Stæhr for *vennegruppegenererte normer*. Det siste nivået omfatter standardspråksnormer og hvordan disse, i kraft av å være mer institusjonalisert, kan få normer på de to andre nivåene til å virke avvikende. Videre forklarer han at standardspråksnormer har en ideologisk posisjon i mange samfunn, og at det kan føre til sosiale konsekvenser dersom man avviker fra standarden. På samme måte som med normer for rettskriving, kan det også få sosiale konsekvenser dersom språkbrukeren viker fra andre typer normer, som for eksempel de vennegruppegenererte. Stæhr argumenterer for at språklig normativitet er «polysentrisk» organisert. Med det mener han at språkbrukeren hele tiden har et ansvar når det gjelder å opprettholde normer som er knyttet til de ulike normsentrene for å unngå sanksjoner (Stæhr, 2015, s. 156). Det er viktig å presisere at internaliserte og sosialt betingede normer er vanskelig å måle. Ved å analysere et utvalg av ungdommers egenrapporterte skriving i digitale medier slik jeg gjør i denne undersøkelsen, skal det likevel være mulig å peke på noen normtendenser.

3 Metode og materiale

I dette kapitlet er hensikten å gjøre rede for den metodiske tilnærminga i prosjektet mitt. Det første delkapitlet (3.1) gir en mer presis beskrivelse av Røyneland og Vangsnes sin MPSM-undersøkelse, og hvordan de har gått frem for å samle inn sitt datamateriale. Deretter beskriver jeg i delkapittel 3.2 ulike valg og nødvendige avgrensninger jeg har gjort i forhold til det datamaterialet som allerede foreligger, og hvordan jeg har gått frem for å hente ut informasjon til undersøkelsen min om palatalitet i skrift. Avslutningsvis i kapitlet diskuterer jeg noen fordeler, ulemper og etiske utfordringer knyttet til forskning på nettmateriale (3.3).

3.1 Metodisk tilnærming i MPSM

Datamaterialet i MPSM ble samlet inn i perioden juni 2019 til februar 2020 gjennom en anonym digital spørreundersøkelse. 1532 elever fordelt på 42 videregående skoler i 36 ulike kommuner i hele landet deltok i undersøkelsen. I prosjektet var Røyneland & Vangsnes blant annet interessert i å undersøke *hvordan* ungdommene skriver når de skriver «på dialekt», nærmere bestemt hvilke talemålstrekk de markerer, på hvilken måte de markeres og til hvilket formål de bruker dialekt (Røyneland & Vangsnes, 2020, s. 359).

Spørreskjemaet fra MPSM-undersøkelsen starter med noen enkle bakgrunnsspørsmål om eksempelvis kjønn, fødselsår, studieretning, bostedskommune, i tillegg til noen spørsmål om muntlig og skriftlig språk- og dialektbruk i ulike sammenhenger. Deretter følger det fire skrivesituasjoner hvor elevene fikk i oppgave å skrive korte meldinger til ulike forestilte mottakere på ulike tenkte plattformer, både i private og mer formelle sammenhenger (Røyneland & Vangsnes, 2020). Denne metoden har klare likheter med et design Wiese (2020) benyttet seg av, som kalles for elisitering. Hanssen (2010, s. 21) skriver at: «Elisitering [...] kan betegnes som indirekte utspørring. Det brukes ei form for språklig stimulering for å få informantene til å gi relevante svar – spontant og ubevisst og uten at det oppleves som en prestasjonsoppgave.» Wiese (2020) beskriver i artikkelen hvordan metoden legger opp til forskning på språkvariasjon som er representativ for språkbrukerens naturlige tale. Hensikten med metoden er å fange opp naturlig tale på tvers av ulike kommunikative situasjoner, både i mer uformelle og mer formelle sammenhenger, i tillegg til skriftlige og muntlige settinger. I Wiese sitt prosjekt ble deltakerne kjent med en fiktiv hendelse, som de ble bedt om å forestille seg å være vitne til, og beskrive hendelsen i ulike situasjoner, som for eksempel i en telefonsamtale, i en WhatsApp-melding til en venn, i samtale med en fremmed eller i en formell skriftlig rapport. Denne metoden har en del til felles med de tenkte skrivesituasjonene i

Røyneland & Vangsnes (2020), hvor elevene skulle skrive ikke-autentiske meldinger til ulike tenkte mottakere.

Nedenfor gjengir jeg de fire skrivesituasjonene fra nettskjemaet i MPSM-undersøkelsen⁴:

- 1) Skriv en melding til en god venn der du spør om dere skal dra på kino i morgen. Angi klokkeslett og hvor dere skal møtes. (Angi app/plattform) («*kinoinvitasjon*»)
- 2) Skriv en oppdatering på Facebook/Instagram/Snapchat om at familien din har fått et kjæledyr og hva du føler om det. («*nytt kjæledyr*»)
- 3) Skriv en melding til læreren din der du gir beskjed om du ikke kommer på skolen fordi du har blitt syk. Fortell hvor lenge du tror du blir borte. (Angi app/plattform) («*lærermelding*»)
- 4) Tenk deg at du skal opprette en anonym profil på et diskusjonsforum. Presenter deg kort og beskriv hvilke hobbyer og interesser du har. («*diskusjonsforum*»)

(Røyneland & Vangsnes, 2020, s. 361)

Til slutt i spørreskjemaet var det et sett med påstander om språk- og dialektbruk generelt, som gir innsikt i ungdommenes holdninger til ulike muntlige og skriftlige praksiser. Alle disse holdningsspørsmålene hadde lukkede svaralternativer (Stjernholm, 2020, s. 78), altså med svar som var definert av Røyneland & Vangsnes på forhånd. Et eksempel på en slik påstand fra spørreskjemaet er: «Jeg er ofte flau over dialekten min». I motsetning til skriveoppgavene ovenfor fikk ikke elevene svare fritt på disse spørsmålene. Her kunne de velge mellom svaralternativene: «helt enig», «delvis enig», «delvis uenig», «helt uenig» eller «verken enig eller uenig». Slike lukkede svaralternativ gjør databehandlingen enklere fordi man i analysearbeidet slipper å kategorisere svarene på samme måte som man må når svaralternativene er åpne (Stjernholm, 2020, s. 81). Slike statistisk sammenlignbare data basert på lukkede svaralternativer, som disse holdningsspørsmålene er eksempler på, gir fordelene at man kan kartlegge bredt og få et overblikk over utbredelsen av språklige fenomener og holdninger til dem.

---

⁴ Videre i arbeidet vil jeg referere til de ulike skrivesituasjonene med de navnene som står kursivert i parentesene.

«Som man spør, får man svar» er tittelen på en bok av Mordal (1989). Tittelen uttrykker at måten spørsmålene er utformet og formulert på i en spørreundersøkelse, har alt å si for hvor god og riktig informasjon du får (Mordal, 1989, s. 34). Hun presiserer i tillegg at det er helt avgjørende for kvaliteten på responsen du får at respondentene har forutsetninger for og vilje til å svare «riktig» på spørsmålene. Det er grunn til å spekulere i om formuleringene i noen av skriveoppgavene fra MPSM-undersøkelsen ikke er helt ideelle. For eksempel i skrivesituasjonen «diskusjonsforum» har noen av deltakerne hengt seg opp i at oppgaven ber dem om å opprette en *anonym* profil, men likevel oppfordrer til å skrive en presentasjon om seg selv. En av respondentene har formulert svaret sitt til denne oppgaven slik: «hvis jeg skal ha en anonym profil på et diskusjonsforum skal den vel være anonym? hvilke anonyme diskusjonsforum krever at du skal presentere deg kort?», og dermed ikke svart direkte på det oppgaven spør etter. Også i skrivesituasjonen «nytt kjæledyr» finner vi eksempler på respondenter som har formulert svar som ikke svarer til det oppgaven ber om. En respondent her har gitt følgende respons: «Det ville jeg aldri ha gjort.» Her kan det virke som at respondenten ikke klarer å identifisere seg med den gitte situasjonen, og derfor lar være å gi et oppriktig svar. Utfordringer av denne typen vil kunne påvirke undersøkelsen validitet ettersom det kan hindre forskerens innblikk i den virkeligheten man ønsker informasjon om (Mordal, 1989, s. 34).

3.2 Mine avgrensninger i materialet

Datamaterialet fra MPSM-undersøkelsen er omfattende både i antall respondenter og ettersom det representerer alle de fire hovedområdene i det norske dialektlandskapet (jf. inndelingen til Mæhlum og Røyneland, 2012). Denne studiens omfang gir ikke rom for å analysere datamaterialet i sin helhet, og derfor har arbeidet med å avgrense materialet vært en viktig del av arbeidet mitt. Delmaterialet som er analysert i studien min, tar for seg de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag, og består totalt av 297 respondenter fordelt på elleve ulike videregående skoler. I *tabell 1* nedenfor presenterer jeg en oversikt over forholdet mellom antall respondenter på de ulike skolene i de to dialektområdene:

Nord-Norge		Trøndelag	
Skole	Antall	Skole	Antall
Alta vgs.	7	Oppdal vgs.	31
Bardufoss vgs.	40	Steinkjer vgs.	16
Breivang vgs.	65	Surnadal vgs.	24
Kongsbakken vgs.	4	Thora Storm vgs.	30
Heggen vgs.	34		
Mosjøen vgs.	20		
Vest-Lofoten vgs.	26		
Totalt	196		101

Tabell 1: Forholdet mellom antall respondenter på skolene i Nord-Norge og Trøndelag

Den geografiske avgrensningen er gjort på bakgrunn av tidligere forskning som viser at dialektskriving er mindre vanlig på Østlandet og Sørlandet enn i Nord-Norge og Trøndelag (Vangsnes, 2019, s. 94), og at de to sistnevnte områdene tradisjonelt har *mer* palatalitet i talemålet (Mæhlum & Røyneland, 2012). For videre undersøkelser av fenomenet kunne det likevel vært interessant å inkludere alle de fire dialektområdene, ettersom palatalitet også strekker seg inn i deler av det østnorske og vestnorske området (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 50), selv om vi vet at det flere steder er tendenser til avpalatalisering. For eksempel har unge språkbrukere i det nordvestlandske området lite eller få markeringer av palatalitet av historisk lange alveolarer i dag (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 95).

I tillegg til de geografiske avgrensningene var det nødvendig å gå gjennom datamaterialet og inkludere de elevsvarene fra spørreskjemaet som potensielt kan gi mest informasjon om elevenes skriftlige uttrykk for palatalitet. Alle de fire skrivesituasjonene åpner for informasjon om elevenes selvrapporterte språkvalg ettersom det var åpne tekstfelt der elevene kunne skrive mer utfyllende enn om det hadde vært avkrysningsbokser. Alle de fire skrivesituasjonene med data fra respondentene i Nord-Norge og Trøndelag ble derfor en viktig del av datagrunnlaget for undersøkelsen min. I tillegg til at skriveoppgavene ga meg tilgang til elevenes skrivepraksiser, gir de også muligheten til å studere om det er forskjeller mellom de mer formelle og de mer uformelle skrivesituasjonene, og om elevene i utvalget mitt også tilpasser språket i ulike kontekster, slik Røyneland & Vangnes (2020) fant i sin artikkel.

3.3 Kategorisering av datamaterialet

Da alle de nødvendige avgrensningene i materialet var gjort, samlet jeg den relevante responsen fra spørreundersøkelsen i et Excel-dokument. Som nevnt tidligere, inneholder materialet i sin helhet en del bakgrunnsinformasjon, men det er ikke alt som er like relevant for denne undersøkelsen. Av den bakgrunnsinformasjonen som finnes i MPSM-materialet har jeg kun valgt å inkludere alder og informasjon om skolen som respondenten tilhører. Sistnevnte variabel er av størst betydning ettersom den forteller hvilket dialektområde den eventuelle eleven tilhører.

I et Excel-dokument opprettet jeg en egen kolonne for palatal *nn* og en egen kolonne for palatal *ll*. I tillegg lagde jeg en kolonne til hver variabel som jeg kalte «antall palataler», som viser en oversikt hvor mange palatale eller ikke-palatale markeringer ytringa inneholder. I kolonnene for *nn* og *ll* førte jeg inn alle ord som inneholdt skriftlige uttrykk for palatalitet, samt alle ord som potensielt *kunne* ha vært uttrykt med palatal uttale. Deretter markerte jeg, med et tall fra 0-9, hvor mange skriftlige uttrykk for palatalitet den aktuelle ytringa inneholdt i kolonnen «antall palataler». Dette gjorde jeg for hver skrivesituasjon slik at det var lett og gå inn å sammenligne data i de ulike situasjonene og mellom dialektområder. På den måten fikk jeg god oversikt over forekomsten av palatalitet i materialet, og det var enkelt å telle dem opp. Materialet mitt inneholder flere eksempler på ytringer som består av ord som kan klassifiseres som skriftlige markeringer av palatalitet:

(Surnadal vgs., f. 2001): Vi ha **ennjdele** fått æn ny **honnj**!! [...] vi ha **venjta** så **lennje** på ta her! Vi e super gla.

Eksemplet over stammer fra en elev på Surnadal vgs. Ordene som er uthevet i fet skrift er alle eksempler på skriftlige uttrykk for palatalitet, alle for *nn*-variabelen. I sitatet ser vi at alle de palatale uttrykkene er markert med en *j* etter konsonanten, i tråd med Hårstad & Opsahl (2013), som i *ennjdele* (endelig), *honnj* (*hund*), *venjta* (ventet) og *lennje* (lenge). Det er relativt entydig hvordan elevene markerer palatalitet, og det ser ut til at normen er å markere fenomenet med en slik «påhengt» *j*, som i eksemplet ovenfor. Innledningsvis presenterte jeg en alternativ måte å signalisere palatalitet på, der *i* kommer etter vokalen fremfor etter konsonanten, som i formene *roint* (rundt) og *hautuillat* (trøtt i hodet av støy). Denne måten å markere palatalitet på forekommer bare i disse to tilfellene i materialet.

Jeg vil trekke frem at min rolle i analysen, i arbeidet med å definere de ulike variablene, ikke nødvendigvis er helt uproblematisk. I analysearbeidet har jeg støttet meg på eksisterende beskrivelser av fenomenet palatalitet i talemåls litteraturen (f.eks. Mæhlum & Røyneland, 2012), samt min egen intuisjon om dialekter. I tillegg kan det være at jeg har oversett detaljer i noen av ytringene i materialet. Dette kan være med på å påvirke analysens validitet.

3.3.1 Hva regnes som ei dialektytring?

De ulike skrivesituasjonene i datamaterialet åpner opp for ulike måter å skrive på. De fleste skriver på dialekt i private sammenhenger og mer bokmålsnært i offentlige situasjoner (jf. f.eks. Røyneland & Vangsnes, 2020). Ettersom dialektskriving er det som muliggjør markering av palatalitet i skrift, er det interessant å se forekomsten av dialektale ytringer mot forekomsten av palatalitet.

For å få et innblikk i hvor mange som skriver på dialekt i de ulike kontekstene, kategoriserte jeg ytringene i to hovedkategorier: dialektytringer og bokmålsytringer. I arbeidet med å klassifisere ytringene har jeg gjort skjønsmessige vurderinger, i likhet med Røyneland & Vangsnes (2020). Til forskjell fra for eksempel Evjen (2011), har jeg ingen absolutte krav for hvilke trekk en ytring må inneholde for at den skal kunne klassifiseres som dialektal ettersom formålet med dette kun var å få en oversikt over hvor mange dialektytringer som finnes i de ulike skrivesituasjonene. I noen tilfeller er det vanskelig å skille fullstendig mellom rene bokmålsytringer og dialektytringer. Et eksempel på ei melding fra materialet jeg har definert som dialektal er fra skrivesituasjonen «kinoinvitasjon»:

(Surnadal, f. 2001): bli du me på kino i mrg? denj går klåkkå sæks på kh

Ytringa inneholder flere ord som avviker fra standarden, for eksempel den trønderske presensformen *bli* av verbet *å bli/blir*, og forkortelsen *i mrg*, selv om den siste ikke nødvendigvis markerer dialekt. Vi skal se at andre ord i eksemplet har tydeligere preg av dialekt, som for eksempel *klåkkå* og *sæks*, samt markeringa av palatalitet i pronomenet *denj*. På bakgrunn av det har jeg valgt å inkludere denne typen ytringer i kategorien dialektytringer. Eksempel på ei ytring jeg har klassifisert i kategorien bokmålsytring, er:

(Trondheim, f. 2002): Skal vi dra på kino i morggen? I så fall hvor og når skal vi møtes?

Som vi ser her, inneholder ytringa ingen morfologiske eller fonologiske avvik fra bokmål, og ytringa inngår derfor i kategorien bokmålsytring.

I noen tilfeller opplevde jeg at det var vanskeligere å kategorisere ytringene, særlig dersom jeg fant innslag av engelske lånord/kodeveksling, og ytringen derfor var verken rent bokmål eller tydelig dialektal:

(Steinkjer, f. 2002): Joiner du kino i morgen kl 16:00?

Her er det det kun verbet *joiner* som avviker fra standarden. Lånordet kommer fra det engelske *to join*, som på norsk betyr å *bli med* eller å *henge*, og er et mye brukt ord i «kinoinvitasjon». I en masteroppgave som i skrivende stund er upublisert, undersøker min medstudent Elvan (2022) ungdommers innslag av engelsk i digital skriving med utgangspunkt i et utsnitt fra MPSM-materialet fra Østlandet og Nord-Norge. Hun finner at verbet opptrer i hele 52 % av de nordnorske ytringene (Elvan, 2022, s. 28). Hun argumenterer for at det engelske ordet kan se ut til å være et etablert lånord blant ungdom siden så mange respondenter integrerer verbet i sine ytringer. I eksempelet ovenfor er *join* ordstammen fra engelsk, mens bøyningsendingen *-er* er norsk. Selv om *joiner* ikke er å finne i norske ordbøker, (*Bokmålsordboka*, 2022), har jeg likevel klassifisert denne ytringen som bokmål ettersom lånordet er skrevet med norsk endelse, og i tillegg er resten av setninga skrevet i tråd med standarden.

3.4 Problemstillinger knyttet til forskning på nettmateriale

Skriftspråkets historie er svært lang, men vi skal ikke så veldig langt tilbake i tid for å finne startpunktet for det *digitale* språket (Hårstad, 2021, s. 23). Med tanke på hva som har skjedd med den digitale kommunikasjonen de siste to-tre generasjonene, må vi kunne si at vi ser ei literacy-utvikling som er historisk. Det har blitt så vanlig å produsere skriftlig språk, at det nærmest blir sett på som en selvfølge at vi behersker digital skriftkompetanse i vår del av verden. Skriftlig kompetanse innebærer også å forstå hvilke språkvalg som passer best til ulike kontekster (Hårstad, 2020, s. 143). Samtidig er dette et nytt felt, med mange nye forskningsetiske vurderinger. Det er derfor helt avgjørende at man er klar over hvilke forskningsetiske vurderinger en må ta stilling til når man beveger seg inn i et slikt felt, noe jeg skal se nærmere på i dette delkapitlet.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) kom med en ny veileder for internettforskning i 2018. Her presiserer de at på bakgrunn av den raske utviklingen vi ser med digitaliseringa av samfunnet, fungerer veilederen som et «levende dokument» (NESH, 2018, s. 4). Med det mener de at den hele tiden vil bli oppdatert ved behov. Det første NESH trekker frem i veilederen, er at det kan være spesielt vanskelig å skille mellom

hva som er offentlige og private data på internett. Videre peker NESH på at forskning på internett følger samme etikk som forskning på andre områder, det forskningsetiske grunnlaget er generelt, og i likhet med all annen humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning på mennesker er det aller viktigste å ivareta informantenes verdighet og integritet. En av årsakene til det er, som Hårstad (2020, s. 142) er inne på, at det i mange tilfeller ikke finnes noen absolutte regler for hvilken fremgangsmåte som er riktig for at man kan være sikker på at forskningen er etisk forsvarlig ettersom digitale arenaer fortsatt er et relativt nytt domene i forsknings-sammenheng.

Elisitering er et metodisk grep som lar forskeren samle inn data på en forsvarlig måte, og som i tillegg gir gode muligheter for å studere variasjon i talespråk. Som nevnt tidligere, er det en del likheter med metoden i Wiese (2020) sin artikkel og metoden Røyneland og Vangsnes (2020) har benyttet seg av i MPSM-undersøkelsen. En viktig del av den metodiske tilnærminga i prosjektene er at alle respondentene fra undersøkelsen er anonyme. Ved å bruke elisitering som metode kan man unngå en del av de forskningsetiske utfordringene som annen forskning på sosiale medier krever. Ved å etablere tenkte sosiale situasjoner, som de fire ulike skriveoppgavene er eksempler på, kan vi likevel gjøre kvalitative undersøkelser av respondentenes talemålsnære skrivepraksiser uten å være bekymret for at deltakerne skal kunne bli identifisert. Wiese (2020) påpeker at elisitering er en god metode dersom man ønsker å sammenligne ulike språklige repertoar i et datamateriale. I MPSM er en viktig del av forskningsdesignet nettopp å sammenligne de mer formelle med de mer uformelle kontekstene.

Det er viktig å understreke at skrivesituasjonene i MPSM ikke er autentiske, men forestilte situasjoner. En ulempe med det er at forskeren ikke får innsikt i hvordan en autentisk dialog mellom ungdommene ville utspilt seg, eller hvilke eventuelle normforhandlinger som ville etablert seg i slike situasjoner. Det ville for eksempel vært interessant å sammenligne deltakernes skriftpraksis med deres «naturlige» tale. Det er likevel mulig, i et slikt omfattende materiale som MPSM er, å slå fast noen tendenser basert på teksten respondentene produserer. Fordelen med slike spørreundersøkelser er at man kan stille spørsmål på en slik måte at vi får informasjon om hvordan deltakerne mener de ville svart i ulike situasjoner, og dermed få innblikk i elevenes rapporterte skriving (jf. f.eks. Norrby & Håkansson, 2015, s. 20).

Ettersom undersøkelsen mangler den naturlige sosiale konteksten som ville oppstått dersom dette var en autentisk situasjon, er det nærmest umulig å sjekke eventuelle avvik mellom rapportert og registrert språkbruk. I sosiolingvistikken er man tradisjonelt først og fremst

interessert i språkbrukerens faktiske repertoar, og dersom man ønsker det, er man nødt til å samle inn naturlig tale. Det kan være utfordrende å innhente slik materiale, og blant andre Sollid (2002) problematiserer dette med «naturlig tale». Hun mener at observasjon eller opptak av talespråket må til dersom man ønsker kunnskap om språkbrukerens «naturlige» språk. Problemet med å observere taleren er at det kan påvirke språkbrukeren til å snakke mer formelt enn det han vanligvis ville gjort. Dette er et velkjent dilemma i sosiolingvistikken, og kalles for *observatørens paradoks*. Labov (1972) foreslår en rekke metoder for å unngå dette, og for å få språkbrukeren til å produsere et mer hverdagslig språk i forskningssituasjonen. Et av forslagene hans går ut på å prøve å få informantens fokus bort fra tale, for eksempel gjennom å be informanten fortelle om historier som engasjerer dem emosjonelt.

Rapportert språkbruk vil altså si at det nødvendigvis ikke er deltakerens faktiske språkbruk som blir registrert. Å få språkbrukere til å rapportere om språkbruken sin, fører naturligvis også med seg noen utfordringer. Det er for eksempel en sjanse for at elevene over- og underrapporterer ulike språktrekk. Norrby & Håkansson (2015) påpeker at respondenter har en tendens til å overrapportere om språktrekk som har høy prestisje, og underrapportere om språktrekk med lav prestisje. I praksis betyr det at de rapporterer om en variant som de vanligvis ikke ville brukt. Det er særlig hos språkbrukere i lavere middelklasser at man har sett tendenser til overrapportering av standardvarianter. Det er ikke uventet at vi ser lignende tendenser i MPSM med over- eller underrapportering av enkelte språktrekk. En faktor som kan påvirke dette, er at spørreskjemaet er distribuert gjennom skolen, en institusjon som i aller høyeste grad representerer standardspråksnormer. Elevene har lært å skrive normert i skolesammenheng, noe vi kan tenke vil føre til at svarene de gir har en mer normert tilnærming. På den andre siden vil jeg trekke frem at elevene er informert om at de deltar i en undersøkelse som handler om dialektbruk i sosiale medier, og i tillegg blir de bedt om å skrive slik de ville ha skrevet i ulike tenkte situasjoner, noe som kan bidra til å påvirke dem i motsatt retning når det gjelder valg av språkstil (Røyneland og Vangsnes, 2020).

4 Presentasjon av funn

I dette kapitlet presenterer jeg resultatene fra undersøkelsen som ligger til grunn for denne undersøkelsen. Det første delkapitlet, (4.1) gir en overordnet presentasjon og beskrivelse av variasjonsmønstrene i hele materialet. I delkapittel 4.2 presenterer jeg antall ytringer som er dialektpregede i de to dialektområdene fra de ulike skrivesituasjonene. Deretter presenterer jeg variasjonsmønstrene for *nn*- og *ll*-variabelen i de ulike skrivesituasjonene mellom de to dialektområdene i delkapittel 4.3. I delkapittel 4.4 legger jeg frem variasjonsmønstrene for *nn* og *ll* i de ulike skrivesituasjonene mellom de ulike skolene. Som vi skal se, har variablene *nn*, *ll*, *tt* og *dd* svært ulik distribusjon i materialet, og jeg vil derfor behandle *nn* og *ll* for seg. I delkapittel 4.5 kommenterer jeg distribusjonen av palatalitet i trykksvak stilling, og i tillegg presenterer jeg distribusjonen av de palatale variablene *tt* og *dd*.

4.1 Overordnet presentasjon av hele materialet

Syv av de 11 videregående skolene i materialet mitt ligger i Nord-Norge, de resterende i Trøndelag (se *tabell 1*). Tabellene som jeg presenterer i dette kapitlet, viser en oversikt over hvor mange ord i ytringene fra materialet som inneholder skriftlige uttrykk for palatalitet i både trykksterk og trykksvak stilling for variablene *nn* og *ll* i de ulike ytringskontekstene, og på de ulike skolene. Jeg oppgir både totale tall og prosent i alle tabellene. De generelle mønstrene i tabellene viser at det er flere forekomster av dialektale og palatale uttrykk i de mer uformelle skrivesituasjonene «kinoinvitasjon» og «nytt kjæledyr» enn de mer formelle kontekstene «læremelding» og «diskusjonsforum». Ettersom materialet inneholder færre eksempler på dialektale innslag og palatalitet i de to formelle kontekstene, presenterer jeg funnene for disse i et eget delkapittel (4.3.3). Et annet sentralt funn er at det helt klart er flere forekomster av palatale innslag i Trøndelag enn i Nord-Norge, både når det gjelder *nn* og *ll*.

Når det gjelder det trønderske dialektområdet, er det generelt mange som viser eksempler på bruk av palatalitet, særlig i de to uformelle kontekstene. Forekomsten av både dialekt og palatalitet er betydelig lavere i melding til læreren og i tenkt profil på et diskusjonsforum. Surnadal vgs. skiller seg ut som den skolen i denne regionen som har flest forekomster av palatalitet i skrift. På den andre siden av skalaen finner vi Thora Storm vgs. i Trondheim, som den eneste skolen i det trønderske dialektområdet der informantene ikke realiserer palatalitet i dialektskrivingen:

(Thora Storm vgs., f. 2002): Ska vi dra på kino i morra? Vi **kan** møtes 18.00 ved prinsen kino.

(Thora Storm vgs., f. 2002): Skal vi dra på kino i morgen? **I så fall** hvor og når skal vi møtes?

Formene *kan* og *i så fall* har ingen markering av (eventuell) palatalitet, i tråd med tendensen til avpalataliseringen i det trønderske dialektområdet (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 80). Likevel har ytringa andre dialektale innslag, som for eksempel at presensformen av *skulle* er skrevet *ska*, i tillegg til formen *i morra* som er mer talemålsnært enn standardformen *i morgen*. I Surnadal kan det derimot se ut til *kannj/kanj* er den normerte formen, ettersom en av disse formene for *kan* forekommer hos 75 % av elevene i «kinoinvitasjon». Lignende tendenser ser vi i Steinkjer, der formen *kannj* eller *kanj* forekommer i 60 % av tilfellene i den første skrivesituasjonen.

I materialet for det nordnorske dialektområdet, finner vi svært få forekomster av palatalitet på alle skolene. De eneste skolene som rapporterer om skriftlige uttrykk for palatalitet, er på Vest-Lofoten vgs. og Bardufoss vgs. Materialet inneholder altså ingen palatale forekomster i verken Alta, Tromsø, Harstad eller Mosjøen. I Nord-Norge rapporterer elevene derimot om *mer* dialektskriving i de formelle situasjonene enn trønderne, som vi kan se ved at de for eksempel tillater seg å bruke mer talemålsnær skrift i ei melding til læreren eller i diskusjonsforum. Det er et interessant funn, som jeg kommer tilbake til i neste delkapittel (4.2), og diskuterer nærmere i *kapittel 5*.

4.2 Dialektpregede ytringer

I delkapittel 3.3.1 forklarte jeg hvordan jeg gikk frem i arbeidet med å kategorisere ei ytring som dialektal eller bokmål. I tabellen nedenfor viser jeg en oversikt over antall ytringer som inneholder dialektale innslag for begge dialektområdene i alle de fire skrivesituasjonene:

Skrivesituasjon	Landsdel	Ytringer med dialektale innslag (totale tall)	Ytringer med dialektale innslag (prosent)
«Kinoinvitasjon»	Nord-Norge	169/196	86,2
	Trøndelag	85/101	84,2
«Nytt kjæledyr»	Nord-Norge	97/196	49,5
	Trøndelag	53/101	52,3
«Læremelding»	Nord-Norge	44/196	22,4
	Trøndelag	10/101	9,9
«Diskusjonsforum»	Nord-Norge	38/196	19,4
	Trøndelag	5/101	5,0

Tabell 2: Antall ytringer som inneholder dialektinnslag i de ulike skrivesituasjonene

Fra tabellen kan vi lese at det ser ut til at respondentene tydelig skiller mellom forholdene offentlig-privat og formell-uformell. Vi ser at det er i de mer uformelle kontekstene «kinoinvitasjon» og «nytt kjæledyr» det er flest forekomster av ytringer med dialektale innslag: I «kinoinvitasjon» har hele 86,2 % av ytringene i Nord-Norge og 84,2 % i Trøndelag tydelige dialektale innslag. I «nytt kjæledyr», den andre uformelle situasjonen, ser vi at forekomsten av dialektale innslag er noe lavere enn i «kinoinvitasjon», selv om begge representerer uformelle kontekster. Her er forekomsten av dialektale innslag på 49,5 % og 52,3 % i henholdsvis Nord-Norge og Trøndelag. De formelle skrivesituasjonene «læremelding» og «diskusjonsforum» har betydelig færre dialektale innslag og bruk av skriftlige uttrykk for palatalitet. Legg likevel merke til forskjellene mellom de to landsdelene i forekomsten av dialekt i de formelle situasjonene sammenlignet med de uformelle. I Nord-Norge rapporterer elevene om mer dialektbruk i de formelle situasjonene enn elevene i Trøndelag gjør. Eksempelvis har 22,4 % av ytringene i «læremelding» i Nord-Norge forekomster av dialektale innslag, mot 9,9 % i den

samme situasjonen i Trøndelag. Mange av ytringene som de nordnorske elevene produserer til læreren er tydelig dialektpreget:

(Bardufoss vgs., f. 2003): Hei, æi kan ikkje komme på skolen imorra fordi æi e blitt sjuk. Trur æi blir borte i 2 dager.

(Breivang vgs., f. 2002): Hei! Æ trur Æ blir borte de næste dagan, fordi Æ e syk og blir nokk borte til fredag!

(Mosjøen vgs., f. 2001): Hei e e syk mæ feber, kjæm kje på skolo idag, ska prøv å kom imårro

I eksemplene ovenfor ser vi flere tilfeller av ytringer som inneholder dialektale trekk. Eksempelvis bruker alle respondentene i ytringene over dialektpreget personlig pronomen, som formene *æi*, *æ*, og *e*. I tillegg ser vi markeringer av apokope i formene av verbene *prøv* og *kom* (jf. ytring Mosjøen vgs., f. 2001).

4.3 *Nn-* og *ll-*variabelen

Tabell 3 gir en oversikt over den totale distribusjonen for *nn-* og *ll-* variabelen blant alle informantene i alle fire skrivesituasjonene. For både *nn* og *ll* viser de totale tallene hvor mange skriftlige uttrykk for palatalitet materialet totalt inneholder av alle ord som potensielt kunne vært palatal. Prosenten forteller hvor stor prosentandel de palatale uttrykkene utgjør i materialet.

Skrivesituasjon	Landsdel	Palatal <i>nn</i> av total	Prosent	Palatal <i>ll</i> av total	Prosent
Kinoinvitasjon	Nord-Norge	4/94	4,3	1/40	2,5
	Trøndelag	22/57	38,5	6/35	17,1
Nytt kjæledyr	Nord-Norge	1/106	0,9	1/9	11,1
	Trøndelag	22/40	55	2/10	20
Lærermelding	Nord-Norge	0/75	0	0/9	0
	Trøndelag	2/125	1,6	0/8	0
Diskusjonsforum	Nord-Norge	0/57	0	0/52	0
	Trøndelag	1/50	2	0/31	0

Tabell 3: Totale tall og prosentandelen ved forekomsten av skriftlige uttrykk for *nn* og *ll*-variabelen i Nord-Norge og Trøndelag i de ulike skriftlige kontekstene.

Tabellen over viser en interessant variasjon både mellom de ulike skriftlige kontekstene og mellom de to dialektområdene. Som det går frem av tabellen, er det helt tydelig flere eksempler på skriftlige uttrykk for palatalitet i de mer uformelle skrivesituasjonene «kinoinvitasjon» og

«nytt kjæledyr» enn i de mer formelle situasjonene «lærermelding» og «diskusjonsforum», som er i tråd med funnene fra MPSM-undersøkelsen (Røyneland & Vangsnes, 2020).

I tillegg ser vi at forekomsten av palatale uttrykk er høyere i Trøndelag enn i Nord-Norge, og at forekomster av *nn* er mer frekvent enn *ll*. Sistnevnte var likevel forventet siden *nn* som regel er mer frekvent enn *ll* (jf. f.eks. Mæhlum & Røyneland, 2012). Likevel er det interessant å merke seg at materialet ikke inneholder noen forekomster av *ll* i de to formelle skrivesituasjonene.

4.4 Presentasjon av resultatene for *nn* og *ll* ved de ulike skolene

4.4.1 «Kinoinvitasjon»

«Kinoinvitasjon» er den første av de fire skrivesituasjonene fra MPSM. Av de to skrivesituasjonene som er ment å simulere mer uformelle situasjoner, kan «kinoinvitasjon» regnes som den mest uformelle av dem. Det er grunn til å tro at ungdommene tolker ei melding til «en god venn» som *mindre* formell enn ei statusoppdatering på for eksempel Facebook eller Instagram slik «nytt kjæledyr», den andre uformelle konteksten, åpner for. På slike medier har man mindre kontroll over mottakerne. Dette kan tenkes å ha innvirkning på språkvalgene deres da de formulerte ytringene. *Tabell 4* viser en oversikt over den totale distribusjonen for både *nn* og *ll* ved de ulike skolene fra den uformelle skrivesituasjonen «kinoinvitasjon»:

Skole	<i>nn</i> -variabel		<i>ll</i> -variabel	
	Totale	Prosent	Totale	Prosent
Alta vgs.	0/3	0	0/1	0
Vest-Lofoten vgs.	2/15	13,3	1/4	25
Bardufoss vgs.	2/6	33	0/9	0
Breivang vgs.	0/37	0	0/16	0
Heggen vgs.	0/20	0	0/5	0
Kongsbakken vgs.	0/2	0	0/1	0
Mosjøen vgs.	0/11	0	0/4	0
Oppdal vgs.	5/13	38,5	0/10	0
Steinkjer vgs.	7/13	53,8	1/5	20
Surnadal vgs.	10/12	83,3	5/7	71,4
Thora Storm vgs.	0/19	0	0/9	0

*Tabell 4: Totale tall og prosentandelen ved *nn*-variabelen og *ll*-variabelen ved de ulike skolene fra skrivesituasjonen «kinoinvitasjon»*

Når det gjelder *nn*-variabelen i denne ytringssituasjonen, leser vi fra tabellen at det bare er Vest-Lofoten vgs. og Bardufoss vgs. av alle skolene i Nord-Norge som er representert med skriftlige uttrykk for palatalisering. Likevel er forekomsten svært lav med bare to tilfeller på hver av skolene. Når det gjelder variabelen *ll*, ser vi i tabellen at fenomenet bare forekommer i Lofoten, men også her er det bare snakk om ett tilfelle. I Trøndelag ser vi en høyere forekomst av både *nn* og *ll* på alle skolene utenom på Thora Storm vgs., der forekomsten er 0. Surnadal vgs. er den skolen hvor forekomsten av palatale markeringer er størst, med henholdsvis 83,3% for *nn* og 71,4% for *ll*.

4.4.2 «Nytt kjæledyr»

«Nytt kjæledyr» er den andre situasjonen som er ment å simulere en mer uformell kontekst. På grunn av de tre mediene (Facebook, Instagram og Snapchat) som nevnes i oppgaveformuleringa, åpner den for forskjellige tolkninger. Som jeg antydte i forrige delkapittel, er Facebook og Instagram medier som når ut til flere personer samtidig, mens Snapchat åpner for mer private samtaler, som gjør at denne ytringssituasjonen kan tolkes som noe mer formell enn «kinoinvitasjon». I *tabell 5* nedenfor ser vi den totale distribusjonen for både *nn* og *ll* i den andre uformelle skrivesituasjonen i materialet «nytt kjæledyr»:

Skole	<i>nn</i> -variabel		<i>ll</i> -variabel	
	Totale	Prosent	Totale	Prosent
Alta vgs.	0/5	0	-	-
Vest-Lofoten vgs.	1/11	9,1	0/3	0
Bardufoss vgs.	0/18	0	0/1	0
Breivang vgs.	0/37	0	0/3	0
Heggen vgs.	0/18	0	1/1	100
Kongsbakken vgs.	0/4	0	-	-
Mosjøen vgs.	0/13	0	0/1	0
Oppdal vgs.	3/21	14,3	0/2	0
Steinkjer vgs.	5/8	62,5	0/3	0
Surnadal vgs.	14/18	77,8	2/2	100
Thora Storm vgs.	0/10	0	0/1	0

Tabell 5: Totale tall og prosentandelen ved *nn*-variabelen og *ll*-variabelen ved de ulike skolene i skrivesituasjonen «nytt kjæledyr».

Til forskjell fra skrivesituasjonen «kinoinvitasjon», ser vi i *tabell 5* at *nn*-variabelen kun forekommer på Vest-Lofoten vgs. av alle skolene i Nord-Norge. Likevel er de totale verdiene

og prosenten for *nn* lavere her enn i «kinoinvitasjon», med bare én forekomst (9,1 %). Som vi kan lese av tabellen, finner vi flest palatale forekomster av *nn* i trøndelagsområdet. Surnadal vgs. og Steinkjer vgs. har flest, med henholdsvis 77,8 % og 62,5 %, mens Oppdal vgs. har 14,3 %. Det er, i likhet med «kinoinvitasjon», lav forekomst av *ll* i «nytt kjæledyr»-situasjonen, i begge dialektområdene. På Heggen vgs. finner vi bare én forekomst av *ll*, og på Surnadal vgs. er det to tilfeller, ellers er forekomsten 0 for resten av skolene.

4.4.3 «Læremelding» og «diskusjonsforum»

Som jeg antydte innledningsvis i kapitlet, inneholder materialet fra begge disse kontekstene helt klart færre forekomster av palatale markeringer sammenlignet med de to mer uformelle situasjonene. I materialet fra skrivesituasjon «læremelding» er det ingen forekomster av verken *nn* eller *ll* på noen av skolene i Nord-Norge. I Trøndelag er distribusjonen også svært lav, men her finner jeg én forekomst av *nn*-variabelen på Oppdal vgs. (2,8 %) og én på Surnadal vgs. (4 %). I «diskusjonsforum» inneholder materialet bare ett tilfelle av palatalitet. Her finner jeg én forekomst av *nn*-variabelen på Steinkjer vgs. I prosent utgjør det 14,3, men prosenten blir noe misvisende ettersom materialet inneholder få tilfeller av ord som potensielt kunne vært uttrykt med palatal lyd. Likevel gir disse resultatene oss all grunn til å tro at elevene er bevisst på hvem som er mottakeren når de skriver, og at de velger en mer standardspråklig skrivestil i mer formelle kontekster. Det er en metodisk begrensning ved denne undersøkelsen som gjør at jeg ikke har innsikt i elevenes relasjon til læreren, noe som kan tenkes å ha innvirkning på språkvalgene deres.

«Læremelding» og «diskusjonsforum» representerer de to mer formelle skrivesituasjonene fra spørreskjemaet. Likevel skiller de seg fra hverandre ved at den første er mer privat enn den andre. I dette tilfellet vet elevene hvem de henvender seg til, og kommunikasjonen foregår ofte i mer private kommunikasjonsarenaer. En profil på et diskusjonsforum er derimot ofte offentlig, og teksten her vender seg til et større publikum, og en har sjeldent kontroll over hvem som er inne og leser. Dette kan forklare hvorfor forekomsten av dialektale og palatale uttrykk er større i «læremelding» enn «diskusjonsforum».

4.5 Øvrige funn

I dette delkapitlet kommenterer jeg ytterligere to fenomen: palatalitet i trykksvak stilling samt de palatale variablene *tt* og *dd*. Disse fenomenene er ikke opprinnelig en del av forskningsfokuset mitt, men jeg inkluderer de likevel ettersom jeg finner forekomster av disse i materialet, som kan være med på å belyse språksituasjonen i det trønderske dialektområdet.

4.5.1 Palatalitet i trykksvak stilling

Som jeg har vist tidligere i dette kapitlet, varierer distribusjonen av palatale varianter innenfor det trønderske dialektområdet. Tradisjonelt er palatal uttale mest utbredt i de sørlige delene av Trøndelag, hvor fenomenet opptrer både i trykktung og trykksvak stilling (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 80). Dette er en viktig forskjell mellom Trøndelag og Nord-Norge ettersom den nordnorske dialekten kun har palatale varianter i trykksterk stilling. I de nordlige delene av Trøndelag derimot, opptrer palatalitet kun ved alveolarer i trykktung stavelse. Minst palatalitet finner vi lengst nord, og lengst øst i Trøndelag.

I mitt materiale finner jeg helt klart flest forekomster på palatalitet i trykksterk stilling, men det er noen få respondenter som viser eksempler på palatalitet i trykksvak stilling, men kun ved to steder: Oppdal og Surnadal. Fenomenet forekommer i 17,8 % av tilfellene i Oppdal, og i 15 % av tilfellene i Surnadal. Markeringer av denne typen palatalitet opptrer i alle skrivekontekstene bortsett fra «diskusjonsforum», en av de formelle kontekstene. I den mer uformelle skrivesituasjonen «kinoinvitasjon» forekommer palatalitet i trykksvak stilling hos tre informanter fra Oppdal:

(Oppdal, f. 2001): Vil du bli me på **fo**tt**ballbanin**j**** kl. 6 imårrå?

(Oppdal, f. 2001): Ska oss fårrå på kino i morgå? **Filmin**j**** æ klåkka halv 9 så oss kan bærre møtes på parkerenga

(Oppdal, f. 2001): joine du kino i morra kl 6, møtes på **hukin**j****

Fra ytringene ovenfor ser vi at den trykksvake bøyningssendelsen får palatal uttale, slik som i substantivene *fo**tt**ballbanin**j*** og *filmin**j***, samt i *hukin**j*** som jeg velger å tolke som et egennavn til tross for at det mangler stor forbokstav. I den andre uformelle skrivekonteksten, «nytt kjæledyr», finner jeg tre eksempler på palatalitet i trykksvak stilling:

(Oppdal vgs., f. 2001): Fått en **littin**j**** netj hund i heimen. Bli trivle det!

(Surnadal vgs., f. 2001): No ha vi ennjdele fått åss honnj! 🤪 **sjølin**j**** messfærneoddj men d hæfta kje

(Surnadal vgs., f. 2002): Vi ha fått åss ny honnj! Ho hette Mira, å ho e kjempesøt. He e tå **rasin**j**** Shetland sheepdog [...]

I eksemplene ovenfor opptrer palatalitet i trykksvak stilling i substantiv i bestemt form som i *littin**j*** og *rasin**j***. *Sjølin**j***, som er et typisk trøndersk uttrykk for *far*, viser også denne typen palatalitet. Uttrykket kan oversettes direkte til bokmål som *selv-en*, altså et substantiv med (trykksvak) etterhengt artikkel som da kan ha palatal uttale. I ytringene fra Oppdal vgs., f. 2001

og Surnadal vgs., f. 2001 er det interessant å legge merke til forekomstene av variablene *tt* og *dd*. Disse gjør jeg en grundigere presentasjon av i neste delkapittel (4.4.2). Den siste konteksten fenomenet viser seg i, er hos to respondenter i den uformelle situasjonen «læremelding»:

(Surnadal vgs., f. 2001): Hei, E e syk å kjæm dermed kje på **skulinj** idag. E bli bort idag å imårgå

(Oppdal vgs., f. 2001): E kjæm itj på **skulinj** for e ha vørte dåle. E bli sekkert bort i nårre dåggå

I begge eksemplene over har elevene gjengitt palatalitet i trykksvak stavelse av den bestemte formen av substantivet *skulinj*. Siden substantiv i bestemt form er ganske vanlig i løpende tekst er det naturligvis der vi finner de fleste tilfellene. Det er interessant at det forekommer markeringer av palatalitet i meldinger som er tenkt til læreren fordi det vil være naturlig å tenke seg en mer normert tilnærming i slike formelle situasjoner. Selv om det er langt mindre av denne typen markering av palatal uttale enn i trykksterk stilling, er det likevel interessant i seg selv at det forekommer i materialet. Det kan være et signal om at palatalitet har ei sterk stilling i deler av Trøndelag.

4.5.2 Variablene *tt* og *dd*

Funnene fra denne undersøkelsen viser at *nn* og *ll* er de mest frekvente variablene i materialet blant elevene i min informantgruppe. Palatal realisering av *tt*- og *dd*-variabelen er lite frekvente, og forekommer i langt mindre grad enn *nn* og *ll*. Derfor er det interessant at materialet mitt inneholder noen få forekomster av denne typen palatale markeringer. Jeg finner palatalitet i trykksvak stilling på tre av skolene i det trønderske dialektområdet: Surnadal, Oppdal og Steinkjer. Samtidig er *dd* mer lavfrekvent i materialet enn *tt*, det er bare én forekomst av *dd* mot ti forekomster av *tt* blant mine respondenter. Alle forekomstene av både *tt* og *dd* opptrer i skrivesituasjonen «nytt kjæledyr»:

(Surnadal vgs., f. 2001): No ha vi ennjdele fått åss **ættj nyttj** dyr! Kattå Linus

(Oppdal vgs., f. 2001): Fått en littinj **nettj** hund i heimen. Bli trivle det!

(Steinkjer vgs., f. 2001): ja da har vi endelig fått ett **nyttj** medlæm av fammen [...]

I ytringene ovenfor ser vi eksempler på hvordan respondentene markerer skriftlige uttrykk for *tt* i ord som *ættj* (ett), *nyttj* (nytt) og *nettj* (nett). Variabelen *dd* realiseres som nevnt én gang i materialet i ordet *messfærnøddj* (jf. ytring Surnadal vgs., f. 2001 i delkapittel 4.4.1). Årsaken til at disse variablene kun forekommer i skrivesituasjonen «nytt kjæledyr» kan selvfølgelig være tilfeldig, men det kan også handle om formuleringen av skriveoppgavene. Måten

spørsmålene i spørreskjemaet er formulert på, vil i stor grad kunne påvirke hvilke ordklasser og bøyninger som forekommer hyppigst i ytringene. Skrivesituasjonene i MPSM spør etter relativt konkrete spørsmål, noe som gjør at mange av svarene innenfor den samme ytringskonteksten kan bli ganske like. I dette tilfellet blir elevene bedt om å skrive at de har *fått et nytt kjæledyr*, som blant annet fører til at adjektivet *nytt* forekommer relativt ofte.

5 Drøfting av funn

I dette drøftingskapitlet ser jeg de språklige variasjonsmønstrene jeg har presentert i *kapittel 4* opp mot andre studier og relevante teorier for å svare på oppgavens hovedproblemstilling. For en påminning gjentar jeg problemstillinga: *Å undersøke og sammenligne forekomsten av skriftlige uttrykk for palatalitet i de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag*. I tillegg svarer jeg på det fjerde og siste forskningsspørsmålet som handler om i hvilken grad variasjonsmønstrene kan forklares i lys av pågående avpalatalisering og ulike språklige normer i den digitale skrivingen. I delkapittel 5.1 har jeg hovedfokus på å drøfte konteksters betydning i digital skriving. Delkapittel 5.2 drøfter dialektskrivingens rolle i formelle situasjoner i Nord-Norge. I delkapittel 5.3 drøfter jeg variasjonsmønstre for de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag i lys av avpalatalisering, før jeg til slutt i delkapittel 5.4 ser funnene mine i lys av ulike språklige normer.

5.1 Konteksters betydning i digital skriving

Det er velkjent at vi mennesker tilpasser språkbruken vår etter hvem vi kommuniserer med, hva vi snakker om, og i hvilken kontekst vi befinner oss i (Akselberg, 2008). Forskning viser at dette ikke bare er en avgjørende faktor i hverdagslige samtaler, men det ser ut til at det også er et viktig element i digital skriving (jf. f.eks. Hårstad, 2021, og Røyneland & Vangsnes, 2020).

I MPSM-undersøkelsen har en viktig del av forskningsdesignet vært å rigge til fire ulike skrivekontekster for å undersøke om det finnes variasjon mellom dem, og hvordan eventuell variasjon ser ut i motsetningene offentlig-privat og formell-uformell. En annen viktig side ved skrivesituasjonene er nettopp hvilke(n) mottaker(e) elevene ser for seg at de skriver for. Jeg finner tydelig variasjon på disse områdene i datamaterialet mitt. Overordnet kan vi si at elevene skriver mer dialekt og mindre formelt i de mer uformelle kontekstene, og mer standardnært i de mer formelle. Som det går frem av *tabell 2 og 3*, ser vi at det er et skille mellom de ulike kontekstene som skriveoppgavene representerer, og at det er liten tvil om at elevene tilpasser språkstilen sin etter hvem mottakeren er. Av *tabell 2* kan vi lese at andelen ytringer som inneholder dialektale innslag, er vesentlig høyere i de mer uformelle situasjonene «kinoinvitasjon» og «nytt kjæledyr» for både Nord-Norge og Trøndelag enn i de mer formelle kontekstene «læremelding» og «diskusjonsforum». *Tabell 3* viser det samme mønsteret: Det er helt klart flest skriftlige uttrykk for palatalitet i skrivesituasjonene «kinoinvitasjon» og «nytt kjæledyr» enn i de mer uformelle ytringskontekstene. Dette kan vi se i lys av begrepet 'audience design' (Bell, 1984), et begrep som etter hvert har blitt grundig dokumentert i sosiolingvistikken

og sosialpsykologien (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 363). 'Audience design' er en sosiolingvistisk modell som foreslår at språkbrukeren først og fremst skifter språkstil etter publikum, og at oppmerksomhet og andre faktorer ikke har like stor innvirkning i valg av språkstil. Begrepet inkluderer også at språklig tilpasning skjer etter forestillinger om det tiltenkte publikumets egenskaper (Bell, 1984).

Bell (1984, 2009) utelukker likevel ikke at vi også kan påvirkes av andre faktorer i ulike kommunikasjonssituasjoner, og peker spesielt på at 'ikke-adressat-faktorer' som tema og kontekst kan ha en indirekte effekt på hvordan vi snakker. Når språkbrukere endrer stil på grunn av tema og kontekst, argumenterer han for at det henger sammen med at vi har ulike assosiasjoner knyttet til ulike settinger. Det innebærer at vi for eksempel snakker om utdanning i en stil som gjenspeiler hvordan vi ville snakket med læreren, eller om arbeid i en stil som tilsvarer måten vi ville snakket til sjefen vår på. Overført til digitale medier skriver Røyneland og Vangsnes (2020, s. 364–365) at vi må kunne anta at type plattform også er assosiert med ulike adressater, og at det er ulike forventninger knyttet til ulike plattformer. Dette kan være med på å forklare hvorfor elevene skifter språkstil avhengig av situasjonens kontekst. I de ulike skrivesituasjonene i MPSM-undersøkelsen ble elevene også bedt om å oppgi hvilken app eller plattform de ville bruke i de ulike tenkte situasjonene. På den måten kan det tenkes at elevene ubevisst ble mer bevisst på hvem som er mottakeren ettersom at de måtte tenke over hvilken plattform de skulle sende meldinga på *før* de skrev den tenkte meldinga. Det vil være naturlig å tenke at en har ulike typer adressater i tankene, og velger ulike typer språkstiler dersom en for eksempel velger å sende melding på Snapchat, enn om meldinga skal sendes på en skolerelatert plattform som Teams.

Strand (2018) fant også at hvem man snakker med er en viktig faktor for hvilke språklige valg vi tar. Det er altså helt naturlig at elevene formulerer seg annerledes i en kinoinvitasjon til en venn enn i ei melding til læreren. Dette kan vi blant annet se i sammenheng med at ungdom har en egen språkstil som er forskjellig fra både barnespråk og voksenspråk, slik Hasund (2006, s. 9) forklarer. Hasund viser til noen språktrekk som kan sies å kjennetegne en slik ungdommelig stil, og trekker blant annet frem *slangord*, *banneord* og *småord* som typiske for ungdommer. Hasund poengterer at noen av disse trekkene er mer typiske i tale enn i skrift, men påpeker likevel at nye SMS- og chattemuligheter har resultert i en lang rekke skriftlige slangord (Hasund, 2006, s. 66). Denne kilden er riktignok fra 2006 og både CMC-skriving og sosiale medier har hatt stor utvikling siden begynnelsen av 2000-tallet. Jeg finner likevel flere eksempler på slike trekk i mitt materiale, og særlig fra de uformelle skrivesituasjonene

«kinoinvitasjon» og «nytt kjæledyr». Denne oppgaven gir ikke rom for å gi fullstendige definisjoner eller en uttømmende liste over alle ungdommelige språktrekk som finnes i materialet mitt, men jeg vil likevel vise noen eksempler for å illustrere poenget. Jeg har eksempelvis observert at flere av elevene fra både Trøndelag og Nord-Norge benytter seg av forkortelser som *lol* (laughing out loud, ler og ler), *omg* (oh my god!) eller *elns* (eller noe sånn), og slangord som *kult*, *butta* eller *coopen*. I tillegg har jeg sett mange ulike former for *hei* i materialet. Eksempelvis bruker flere av elevene former som *hey*, *ey*, *yo* eller *halla* i starten av ei ytring.

Videre kan man tenke seg at årsaken til at de fleste ungdommene velger ulik språkstil når de kommuniserer med læreren enn med jevnaldrende kan knyttes til deres identitet (jf. f.eks. Hasund 2006; Norrby & Håkansson 2018). Hasund (2006, s. 33) beskriver to ulike måter å se på en persons identitet på, som er gjensidig avhengig av hverandre: Den første er en mer individuell identitet, at man er *den samme som seg selv*, det som gjør at hver person er unik og forskjellig fra alle andre. Den andre er mer kollektivt rettet, og sier at man er *den samme som andre*. Sistnevnte handler om den sosiale identiteten vår, og at vi er del av ulike fellesskap. Denne har også størst overføringsverdi til sosiolingvistikken, ettersom man her er spesielt opptatt av forholdet mellom språket og samfunnet. Norrby & Håkansson (2018, s. 39) forklarer hvordan språkbrukere konkret viser hvordan de forholder seg til hverandre, og det som blir sagt i ulike typer samtaler. De peker også på at gruppeidentitet er en viktig funksjon i samtaler med andre. Det vil være naturlig å tenke at en slik gruppeidentitet også er en viktig faktor i kommunikasjon i digitale medier ettersom mye av dialogen mellom de unge foregår på slike sosiale arenaer. I mitt datamateriale har jeg eksempelvis sett tendenser til noen mønstre i elevenes valg av ord som kan tyde på en slik gruppeidentitet. For eksempel kan vi tenke at markeringer av palatale lyder i skrift er en måte å demonstrere en slik ungdomsidentitet på, slik ungdommene i store deler av Trøndelag gjør. I tillegg har jeg observert fra skrivesituasjon «kinoinvitasjon» at *joine* er et mye brukt ord for å bli med, og at mange av respondentene har formulert kinoinvitasjoner som inkluderer det engelske verbet (Elvan, 2022). Å bruke ord som avviker fra norsk standard slik elevene i stor grad gjør i kommunikasjonen med hverandre, kan også være en måte å vise tilhørighet til en spesiell aldersgruppe.

Funnene mine om at samtaleemne eller formål styrer språkstilen vår, kan vi også se i lys av undersøkelsen til Evjen (2011). Hennes studie viser liknende resultater som mine når det gjelder at samtaleemne styrer språkvalg. Hun finner eksempelvis at det er en betydelig høyere andel dialektinnslag i de mer uformelle temaene som bil og trafikk eller sport og kriminalitet. I den

andre enden finner hun kategoriene nyheter, næringsliv og politikk med færrest dialektale innlegg. I tillegg viser hun at det ikke lengre bare er i privat kommunikasjon og skjønnlitterære tekster vi skriver på dialekt, men at vi i dag bruker mer dialekt også i offentlige settinger (Evjen, 2011, s. 113). Dette er noe jeg også finner antydninger til i mitt datamateriale fra Nord-Norge, og som jeg kommer nærmere inn på i delkapittel 5.2.

Et begrep som har fått en sentral plass i forskninga på datamediert kommunikasjon i dag, er *kontekstkollaps* (jf. f.eks. Marwick & boyd, 2011). Begrepet kom på banen som en konsekvens av at den digitale aktiviteten vår er stadig mer mobil, og fordi den digitale kommunikasjonen skjer overalt og alltid (Hårstad, 2021, s. 28). Hårstad forklarer at diskusjonen om kontekstkollaps har tatt for seg spørsmål som går på om den digitale utviklingen kan føre til at skillelinjene mellom ulike kontekster og situasjoner blir utvisket ettersom både de nære vennene våre og de mer perifere relasjonene er samlet på en og samme arena. Det har blitt argumentert for at siden digitale diskurser preger livene våre i så stor grad, blir det vanskeligere å holde rede på hvilket publikum ei ytring er tenkt for, hva som er ytringas kontekst, og hvem som egentlig står bak. Selv om dette har fått mye oppmerksomhet, presiserer Hårstad (2021) at begrepet har blitt utfordret de siste årene. Forskning (se f.eks. Evjen, 2011; Strand, 2018; Røyneland & Vangsnes, 2020) viser at mange språkbrukere viser stor bevissthet rundt interaksjonen sin på digitale medier, noe også mine resultater fra denne undersøkelsen er med på å bekrefte. Det ser ut til at elevene i aller høyeste grad er bevisst på skrivepraksisen sin, og at de tilpasser skrivestil etter hvem de skriver til. Elevene rapporterer for eksempel om en mer standardspråklig stil til læreren og i diskusjonsforum, mens de mer private samtalene med nære venner åpner opp for en mer kreativ og refleksiv språkbruk. I en dansk studie kartlegger Christoffersen (2016) hvordan elever, som i hovedsak har vokst opp med digital tekst, former og forbinder tekster til ulike kontekster:

Tværtimod er eleverne opmærksomme på og gode til at skelne mellem situationer der kræver medialisert skrift, og situationer der kræver trykbar skrift. De er også gode til at tilpasse deres beskeder og tekster de medialekt og materialekter der er tilgængelige, anvendelige og formålstjenlige for budskabet. (Christoffersen, 2016, s. 197)

Christoffersen (2016) forklarer at ungdommene som ble undersøkt, ser ut til å mestre flere skrivekompetanser, og de viser tydelig at de vet å ta de i bruk på *riktige* måter i tråd med det kommunikative formålet. Dürscheid, Wagner og Brommer (2010, referert i Hårstad, 2021) har også forsket på elevers skrivepraksiser, både i og utenfor skolen. De konkluderer i sin undersøkelse med at elevenes fritidstekster skiller seg fra de tekstene som ble produsert i

skolesammenheng, noe som tyder på at nettspråkets innflytelse ikke påvirker ungdommenes språkvalg i ulike kontekster.

5.2 Dialektskrivingens rolle i formelle situasjoner i Nord-Norge

Som en kontrast til forskning som sier at ungdommer skriver mer dialekt i private sammenhenger og mer standardnært i mer formelle sammenhenger (jf. f.eks. Vangsnes & Røyneland, 2020), har jeg funnet interessant variasjon i andelen dialektytringer mellom landsdelene i de ulike skrivesituasjonene fra *tabell 2*. Av tabellen kan vi lese at antall ytringer som inneholder dialektale innslag i de formelle situasjonene «læremelding» og «diskusjonsforum» er vesentlig høyere blant ungdommene i Nord-Norge sammenlignet med ungdommene i Trøndelag. I «læremelding» rapporterer 22,4 % av ungdommene i Nord-Norge om dialektale innslag i ytringene, mot 9,9 % i Trøndelag. Det samme mønsteret ser vi i «diskusjonsforum»: her har 19,4 % av respondentene i Nord-Norge rapportert om talemålsnær skriftpraksis, mens kun 5 % gjør det samme i Trøndelag. I tillegg er det interessant å merke seg at ungdommene i Nord-Norge viser færre eksempler på skriftlige uttrykk for palatalitet enn ungdommene i Trøndelag (se *tabell 3*). I de formelle kontekstene finnes det nemlig *ingen* eksempler på palatalitet blant respondentene fra nord. I de mer uformelle situasjonene er forekomsten av skriftlige uttrykk for palatalitet noe høyere i Nord-Norge med 4,3 % av palatal *nn* og 2,5 % av palatal *ll* i «kinoinvitasjon», men tallene er likevel bemerkelsesverdig lave.

Kvantitativt sett ser det ut til at ungdommer i Nord-Norge er mer dialektpatriotiske både i formelle og uformelle situasjoner enn ungdommer i Trøndelag. Det kan se ut til at normen i nord er å skrive dialekt, og at det her er større aksept for å bruke dialekt også i mer formelle situasjoner. At de nordnorske elevene bruker mer dialekt i skrift i både uformelle og formelle kontekster enn elever fra Trøndelag, er i overensstemmelse med studien til Evjen (2011) der hun undersøkte dialektbruk i kommentarfeltene til tre nettaviser med lesere fra henholdsvis Salten, Førde og Glåmdalen. Evjen finner at dialektbruk også er til stede i de mer offentlige og upersonlige meningsutvekslingene, og peker på at det ikke bare lengre er i privat og skjønnlitterære tekster vi bruker dialekten vår (Evjen, 2011, s. 113).

5.3 Avpalatalisering i Nord-Norge og Trøndelag

Til nå har vi sett at det er tydelig språklig variasjon mellom de ulike skrivesituasjonene, og at elevene i stor grad ser ut til å tilpasse språkstil etter ulike kontekster i digital skriving. Det andre forskningsspørsmålet mitt spør om forekomsten av palatalitet varierer i de fire skrive-

situasjonene og mellom de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag, og eventuelt hvordan denne variasjonen ser ut. Dette skal jeg se nærmere på i dette delkapitlet.

Overordnet ser vi at materialet inneholder færre skriftlige uttrykk for palatalitet i Nord-Norge enn i Trøndelag, og at det innenfor det trønderske området er tendenser til mindre palatalitet i Trondheim enn i områdene rundt. Som vi ser av resultatene som er fremstilt i *tabell 4* og *5*, er det bare på skolene i de mindre kommunene Surnadal, Steinkjer og Oppdal vi finner skriftlige uttrykk for palatalitet i Trøndelag. Selv om datamaterialet mitt helt tydelig inneholder flest palatale eksempler i Trøndelag totalt sett, er det interessant å merke seg at fenomenet synes å være helt fraværende i Trondheim. I min informantgruppe er det ingen av respondentene som viser eksempler på palatalitet på Thora Storm vgs. i noen av skrivesituasjonene. I Nord-Norge er resultatene noe jevnere på de ulike skolene, resultatene mine viser at det er svært få palatale forekomster i hele dialektområdet, og i alle skrivesituasjonene. Av *tabell 4* ser vi at det er et par eksempler på palatalitet på Bardufoss vgs. og Vest-Lofoten vgs. i de to uformelle skrivekontekstene «kinoinvitasjon» og «nytt kjæledyr», men det er ingen eksempler på palatale markeringer på de resterende skolene i nord.

Det kan være flere mulige årsaker til dette. Den ene forklaringen kan vi se i sammenheng med Mæhlum og Røynealand (2012) som understreker at det er sterke tendenser til avpalatalisering av de tradisjonelle palatalene *nn* og *ll* i Trondheim, men en ser også lignende tendenser i Tromsø (Nesse og Sollid, 2010). Dette er ei utvikling vi også ser i andre dialektområder, og en fellesnevner er at utviklingen først og fremst viser seg i de mer urbane områdene, som jo Trondheim og Tromsø er eksempler på. Det interessante er likevel at markering av palatalitet ser ut til å være helt fraværende i hele det nordnorske området, og ikke bare i de mer urbane områdene av landsdelen, slik mønstrene ser ut i Trøndelag. I Nord-Norge ser vi altså ingen store forskjeller på «by» og «bygd» i graden av palatale forekomster, i motsetning til det trønderske dialektområdet hvor forekomsten av palatale markeringer er relativt høy i de mindre byene som for eksempel Steinkjer, Surnadal og Oppdal, og totalt fraværende i Trondheim. Jeg vil likevel understreke at de få eksemplene jeg fant på palatalitet i det nordnorske området, er på Bardufoss vgs. og Vest-Lofoten vgs., som også er eksempler på mindre steder. Den lave forekomsten av palatalitet i Nord-Norge kan tenkes å være et tegn på at avpalataliseringen har kommet lengre i det nordnorske dialektområdet. Årsaken til at elevene fra Thora Storm vgs. i Trondheim ikke uttrykker palatalitet i skrift, kan vi se i overensstemmelse med Hårstad og Opsahl (2013) sin studie av ungdoms talemål i Trondheim. Hårstad finner også tegn til at det foregår avpalatalisering i trondheimsmålet. Han ser et gjentakende mønster ved at de *finere* variantene

som for eksempel *sill* i stedet for mer lokale tradisjonsvarianter som *sillj*, står sterkere i de mest sentrumsnære strøkene enn i mer rurale strøk (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 49).

Surnadal, Steinkjer og Oppdal er interessante områder, og skiller seg fra de andre områdene i materialet ved at det er flest skriftlige uttrykk for palatalitet her (se *tabell 4* og *tabell 5*). En forklaring på at jeg finner mindre palatalitet i de større byene og mer i tettstedene rundt byene harmonerer ganske godt med teorien om at spredningsretning for språkendringer oftest skjer fra sentrum til periferi, altså fra store byer til mindre byer til tettsteder til bygda (jf. f.eks. Sandøy, 2008, s. 230). Årsaken er at sentrumet fungerer som et kommunikasjonsmidtpunkt for de perifere områdene, og på den måten formidler språklige innovasjoner relativt raskt. Disse mønstrene kan videre tolkes som et uttrykk for at avpalataliseringen er kommet lengre i Nord-Norge og Trondheim, ettersom markering av palatalitet nærmest ikke finnes i disse områdene. For Surnadal kan vi også spekulere i om den høye forekomsten av palatalitet kan være et overdrevent trekk for å ta avstand fra Trondheim ettersom Surnadal geografisk sett tilhører Nordmøre, men i dialektlandskapet tilhører Trøndelag (jf. inndelinga til Mæhlum & Røyneland, 2012).

Rent lydlig kan man høre endringa av avpalataliseringsprosessen ved at de palatale alveolarene blir erstattet med alveolare lyder, som for eksempel at *majjn* blir til *mann* eller at *aalle* blir til *alle* (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 80). Om respondentene mine viser eksempler på avpalatalisering i talemålet sitt, har jeg ikke mulighet til å fange opp i mitt datamateriale ettersom jeg bare har tilgang til informasjon om elevenes egenrapporterte skriving. Det ville vært optimalt å ha lydopptak av respondentenes talemål for å få et innblikk i om tendensen til avpalatalisering viser seg i like stor grad i tale, eller om det har å gjøre med over- eller underrapportering av fenomenet. Dialektskriving er tross alt ikke et transkripsjonssystem for tale, derfor kan vi vanskelig si noe om elevenes talemål uten å ha «naturlig» tale. Likevel er tendensene til ikke-markering av palatalitet i skrift både i Trondheim og i Nord-Norge helt tydelig i deres skrivepraksiser, som kan være et tegn på at avpalataliseringen har kommet noe lengre i disse områdene, og enda lengre i de større byene enn i de mindre.

5.4 Normer for dialektskriving

Til nå har jeg vist at skriftlige uttrykk for palatalitet er mer eller mindre fraværende i Trondheim og generelt i hele det nordnorske dialektområdet. I tillegg har vi sett at elevene i Nord-Norge i større grad bruker dialektpregede trekk i skrift i mer formelle situasjoner enn trønderne. Selv om jeg finner få forekomster av palatalitet i de nevnte områdene, er det viktig å presisere at det

ikke nødvendigvis er et uttrykk for avpalatalisering. De språklige valgene vi hele tiden tar henger også i stor grad sammen med normer, og vi kan vanskelig snakke om variasjoner for språk uten å inkludere normbegrepet. På samme måte som vi mennesker streber etter å oppføre oss konformt i våre sosiale omgivelser, fører også kommunikasjonen på digitale medier med seg normer som det forventes at vi overholder (jf. f.eks. Stæhr, 2015).

I *kapittel 4* så vi at skriftlige uttrykk for palatalitet forekommer relativt ofte blant respondentene fra Oppdal, Steinkjer og Surnadal. Her rapporterer mange elever om former som eksempelvis *kannj* (kan), *vilj* (vil), *kvellj* (kveld), *bynnja* (begynner), *skulinj* (skolen), med en påhengt *j* slik Hårstad & Opsahl (2013) trekker frem som en nokså vanlig måte å markere palatalitet på. Dette kan vi for eksempel vi se i sammenheng med normativitet i lokalsamfunnene. Det kan tenkes at det har vokst frem lokale normer på disse stedene som sier at dette er *riktig* måte å skrive på i digitale medier. Det er vanlig at det utvikler seg normer lokalt, og at mange av disse blir viktige trekk på de ulike stedene. Skriftlige uttrykk for palatalitet er et eksempel på en slik norm, og mye kan tyde på at det har blitt et salient trekk for disse tre litt mindre stedene i det trønderske dialektområdet. Tydelige markeringer av slike dialektale trekk kan også være en måte å vise at man er lojal til et fellesskap eller en gruppe. Mæhlum (2008) forklarer at denne gruppesolidariteten kommer til uttrykk på to måter: *innad* knytter slike fellestrekk en gruppe sammen, og *utad* kan disse trekkene fungere som et uttrykk for forskjellighet og avstand fra andre grupperinger. På den måten kan vi si at normer har en dobbel funksjon ved at de skaper «nærhet til noen og avstand til andre» (Mæhlum, 2008, s. 92). Det vil si at vi kan tenke at ungdommene fra Oppdal, Steinkjer og Surnadal markerer palatalitet dels for å vise tilhørighet til en gruppe (lokalsamfunnet) eller for å ta avstand fra en annen (for eksempel ungdom fra Trondheim).

I Nord-Norge er det så få markeringer av palatalitet i skrift at vi må kunne si at normen her er å ikke gjøre det. Det betyr likevel ikke at de ikke skriver «på dialekt» i digitale kommunikasjonsarenaer. Tvert imot ser det ut til at de skriver *mer* dialekt enn trønderne, i alle fall i de uformelle kontekstene som «lærermelding» og «diskusjonsforum». Det er et interessant funn, som signaliserer at dialektskriving har fått mer aksept på både formelle og uformelle arenaer, noe jeg påpekte i delkapittel 5.2 at også Evjen (2011) fant i sin undersøkelse. Dialektskriving i digitale medier har altså blitt en stor del av ungdommenes kommunikasjon med hverandre, og mye tyder på at de fleste elevene daglig veksler mellom to ulike skriftformer: bokmål og dialekt.

I lys av denne formen for veksling mellom ulike skriftnormer sammenligner Karstad (2015) språksituasjonen for ungdommer i Tromsø med nynorskelever som blir gode i både nynorsk og bokmål, og argumenterer for at vi også har å gjøre med en tospråklighetssituasjon i Tromsø:

[...] det er mulig å se på [...] Tromsø-elevene som tospråklige. Mine funn tyder på at flertallet av elevene i Tromsø daglig veksler mellom to ulike skriftnormer. På skolen skriver de fortrinnsvis den offisielle målformen bokmål, mens de på fritida skriver unormert dialekt. (Karstad, 2015, s. 90).

Ettersom elevene i Tromsø i stor grad skriver talemålsnært i kommunikasjonen på digitale medier, mener Karstad at vi må kunne si at elevene i Tromsø blir gode i to måter å skrive på, en normert og en ikke-normert. Videre trekker hun frem at vi bør kunne forvente at de samme fordelene som nynorskelever får av å være tospråklige, kan gjelde for bokmåselever som vokser opp med talemålsnær skrift (Karstad, 2015, s. 90). Karstad beskriver vel og merke denne situasjonen for ungdommer i Tromsø, men i min undersøkelse har jeg materiale fra flere andre steder i det nordnorske dialektområdet (Alta, Bardufoss, Harstad, Tromsø og Mosjøen), som viser lignende mønster. Det er med på å vise at denne situasjonen gjelder mer allment enn bare for Tromsø.

6 Avslutning og videre forskning

I avslutningskapitlet vil jeg først sammenfatte hovedfunnene fra undersøkelsen og forsøke å svare på problemstillinga. Deretter presenterer jeg noen refleksjoner rundt videre forskning.

6.1 Oppsummering

I denne oppgaven har jeg undersøkt forekomsten av skriftlige uttrykk for palatalitet i de to dialektområdene Nord-Norge og Trøndelag i fire ulike tenkte skrivesituasjoner: «kinoinvitasjon», «nytt kjæledyr», «læremelding» og «diskusjonsforum». De to første ytringskontekstene var ment å simulere mer uformelle kontekster, mens de to siste oppgavene refererer til mer formelle situasjoner. I analysearbeidet hadde jeg hovedfokus på de palatale variablene *nn* og *ll*. Ettersom *tt* og *dd* er mer lavfrekvente har jeg presentert disse funnene, sammen med palatalitet i trykksvak stilling, for seg. Her skal jeg forsøke å sammenfatte noen svar ut fra det jeg har kommet fram til i analysen.

For å undersøke forekomsten av skriftlige uttrykk for palatalitet har jeg analysert et utsnitt data fra MPSM-undersøkelsen som besto av 297 elever sin egenrapporterte skriving fra elleve ulike videregående skoler i de to nevnte dialektområdene. Datamaterialet har gitt et visst overblikk over forekomsten av skriftlige uttrykk for palatalitet i de to dialektområdene og i de fire ulike skrivekontekstene.

I oppgavens innledning presenterte jeg hovedproblemstillinga, samt fire forskningsspørsmål. I det første forskningsspørsmålet ville jeg undersøke: *Er det overordnede forskjeller i dialektinnslag i de fire skrivesituasjonene og i de to dialektområdene?* Til dette spørsmålet er svaret først og fremst «ja». Det kommer tydelig frem i materialet at elevene skiller mellom kontekstene offentlig-privat og formell-uformell. Elevene bruker betydelig mindre unormert dialekt i ytringene til læreren og i diskusjonsforum enn i kinoinvitasjon til en venn og innlegg om nytt kjæledyr. Samtidig fant jeg interessant variasjon mellom dialektområdene, ved at elevene i Nord-Norge rapporterer om mer dialektbruk i de formelle kontekstene enn ungdommene i Trøndelag, noe som kan tyde på at det ikke lengre bare er i private og uformelle settinger vi skriver på dialekt.

Det andre forskningsspørsmålet spør: *Varyerer forekomsten av palatalitet i skrift i de fire skrivesituasjonene og mellom de to dialektområdene, og eventuelt hvordan?* I materialet fant jeg at elevene fra Trøndelag rapporterer om betydelig flere forekomster av palatalitet i skrift enn ungdommene fra Nord-Norge. I Nord-Norge Dette mønsteret ser vi for begge de palatale

variablene *nn* og *ll*, og i alle de fire skrivesituasjonene. I tillegg er det betydelig flere skriftlige markeringer for palatalitet i de to uformelle enn i de to formelle kontekstene, det er for eksempel ingen forekomster av *ll*-variabelen i «lærermelding» og «diskusjonsforum».

I det tredje forskningsspørsmålet ville jeg undersøke: *Hvordan er eventuelle variasjonsmønstre mellom skolene i de to ulike dialektområdene?* Innenfor det trønderske dialektområdet er det bare på skolene i de mindre kommunene Oppdal, Surnadal og Steinkjer at jeg finner forekomster av de palatale variablene *nn* og *ll*. I tillegg fant jeg her forekomster av variablene *tt* og *dd*, samt eksempler på palatalitet i trykksvak stilling. På Thora Storm vgs. i Trondheim er det ingen elever som markerer palatalitet i noen av skrivesituasjonene. For Nord-Norge er det som nevnt svært få tilfeller av palatalitet på alle stedene, det er bare et par tilfeller av *nn*-variabelen på Bardufoss vgs. og Vest-Lofoten vgs.

Det siste forskningsspørsmålet spør: *I hvilken grad kan variasjonsmønstrene forklares av 1) pågående avpalatalisering i det norske dialektlandskapet og/eller 2) ulike språklige normer i den digitale skrivingen for ungdommene i de to dialektområdene?* Som jeg har vist i oppgaven, er det bare i de mindre kommunene i Trøndelag vi finner markeringer av palatalitet i skrift. Både i Trondheim og i hele Nord-Norge er fenomenet mer eller mindre fraværende. Mye tyder på at variasjonsmønstrene i denne undersøkelsen kan forklares av pågående avpalatalisering, men vi kan likevel ikke utelukke at måten ungdommene skriver på i kommunikasjonen med hverandre også handler om ulike språklige normer som utvikler seg lokalt i et område, eller for et helt dialektområde slik vi ser for Nord-Norge.

I samsvar med tidligere forskning på digital skriving, har jeg i denne studien vist at elever flest har høy bevissthet rundt sine språklige valg i ulike digitale kontekster, og de viser i tillegg at de er klar over at det er ulike normer knyttet til ulike arenaer. Hårstad (2021) mener at denne *sosiolingvistiske refleksiviteten* har et uutnyttet potensial i opplæringssammenheng:

Uansett hvor vi mener grensene for den språklige *riktigheten* skal gå, vil det være verdifullt å tematisere hva som ligger i slike grensedragninger og hvordan ulike språklige praksiser kan være mer og mindre «passende» eller «brukbare» på forskjellige arenaer. (Hårstad, 2021, s. 40).

Som kommende lektor er jeg positiv til Hårstad sin mening om at bevisstgjøring rundt skriftlig *riktighet* vil være verdifull i elevenes dannelsesprosess. Dette gjenspeiles også i *Fagets relevans og sentrale verdier* i læreplanen for norsk, som blant annet legger vekt på at elevene skal: «[...]»

bli trygge språkbrukere og bevisste på sin egen språklige og kulturelle identitet [...]» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 2).

6.2 Videre forskning

Gjennom arbeidet med denne undersøkelsen har jeg kommet over flere spørsmål som kunne vært relevant å stille, og andre områder jeg gjerne skulle gått nærmere inn i. For det første ville det ha vært aktuelt å se nærmere på andre variabler enn palatalitet for å få et mer helhetlig perspektiv på ungdommers dialektskriving. Dette er noe Vangsnes også etterlyser: «Så langt er det få eller ingen grundige kvalitative undersøkingar av korleis dialektskriving faktisk ser ut, og korleis det varierer» (2019, s. 102).

I tillegg er det en metodisk begrensning ved undersøkelsen min ettersom jeg ikke har hatt direkte kontakt med elevene som står bak ytringene. Derfor har jeg ikke grunnlag for å si noe om sammenhengen mellom det elevene faktisk sier, og det de oppgir at de sier. For andre studier ville det vært interessant å samle inn «ekte» språk, for å kunne sammenligne elevenes tale og skrift. Eventuelt kunne det vært spennende å gjennomføre kvalitative intervju med språkbrukerne for å få et innblikk i deres oppfatninger og tanker rundt egne skrivepraksiser.

Referanseliste

- Akselberg, G. (2008). Talevariasjon, register og medvit. I Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U., Sandøy, H. (red.). *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistik*. (2. utg., s. 127-147). Oslo: Cappelen Damm.
- Bakkevoll, G. H. (2019). «*Mye tøv du skriv*»: *Språklege og semiotiske ressursar i politisk CMC*. (Masteroppgave) UiT Norges arktiske universitetet, Tromsø.
- Bell, A. (1984). Language style as audience design. *Language in Society*, 13(2), 145-204. <https://www.jstor.org/stable/4167516>
- Bell, A. (2009). Language style as audience design. I Coupland, N. & Jaworski, A (Red.), *The new sociolinguistics reader* (s. 265-275). New York: Palgrave Macmillan.
- Bokmålsordboka. Fra <https://ordbokene.no>
- Christoffersen, M.B. (2016). *Digitale spor på papiret. En korpusundersøgelse af danske gymnasi- eelevers tekstnormer, tekstlogikker og brug af digitale skriveredskabe* (Doktorgradsavhandling). Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Elstad, K. (1982). Nordnorske dialektar. I Bull, T. & Jetne, K. (red.). *Nordnorsk: Språkav og språkforhold i Nord-Norge* (s. 9-100). Oslo: Det norske samlaget.
- Elvan, V. (2022). «*Hallais, lurte på om du ville joine kino imorra? [...]Chattes da bro.*»: *En studie av ungdommers innslag av engelsk i digital skriving på Øst-landet og i Nord-Norge*. (Upublisert masteroppgave) UiT Norges arktiske universitet, Tromsø.
- Evjen, L. R. (2011). *æ sitt med klump i halsen når æ skriv det hær: Dialekt i skriftspråket i debattforum knytt til tre norske nettaviser*. (Masteroppgåve) UiT Norges arktiske universitetet, Tromsø.
- Hanssen, E. (2010). *Dialekter i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hasund, I. K. (2006). *Ungdomsspråk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hårstad, S. & Opsahl, T. (2013). *Språk i byen: Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hårstad, S. (2010). *Unge språkbrukere i gammel by: En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim*. (Doktorgradsavhandling). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Hårstad, S. (2020). Språk på nettet – tilnæringsmåtar til digital språkbruk. I Aa, Leiv Inge & Randi Neteland (red.): *Master i norsk. Metodeboka 1* (s. 140-157). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hårstad, S. (2021). 1. Digital skriving under den sosiolingvistiske lupen: Har det skjedd en språklig revolusjon? I L. Jølle, A. S. Larsen, H. Otnes & I. L. Aa (red.), *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (s. 21-45). Oslo: Universitetsforlaget.

- Karstad, A. K. (2015). *Nynorsk som sidemål i Tromsø: En holdningsstudie blant elever og norsklærere på ungdomstrinnet* (Masteroppgave). UiT Norges arktiske universitet, Tromsø.
- Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Marwick, A., & Boyd, D. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society*, 13(1), 114-133.
- Mordal, T. L. (1989). *Som man spør, får man svar: arbeid med survey-opplegg*. Tano: Spydeberg.
- Mæhlum, B. (2008). Normer. I: Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U., Sandøy, H. (Red.). *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistik*. (2. utg., s. 89-103). Oslo: Cappelen Damm.
- Mæhlum, B., & Røyneland, U. (2012). *Det norske dialektlandskapet: Innføring i studiet av dialekter*. Oslo: Cappelen Damm.
- NESH Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2018). *Forskningsetisk veileder for internettforskning*. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetisk-veileder-for-internettforskning-2018-interaktiv.pdf> (Lesedato 12.04.22)
- Nesse, A. & Sollid, H. (2010). Nordnorske bymål i et komparativt perspektiv, *Maal og Minne* 1, s. 139-160.
- Neteland, R. (2009). «vann og kan og mann»: *En sosiolingvistisk studie av nn-variabelen og andre språktrekk blant ungdommer i Narvik*. (Masteroppgave). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Norrby C., & Håkansson, G. (2018). *Introduktion till sociolingvistik*. Studentlitteratur: Lund.
- Opinion, 2016: Bruker- og befolkningsundersøkelse 2016. Gjennomført for Språkrådet. Internt dokument, Språkrådet. Omtalt i: <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2017/sterk-sprakinteresse-blant-nordmenn/>.
- Røyneland, U. & Vangsnes, Ø. (2020). *Joina du kino imårgå?* Ungdommars dialektkriving på sosiale medium. I K. Hagen, A. Hjelde, K. Stjernholm & Ø. A. Vangsnes (red.), *Bauta: Janne Bondi Johannesen in memoriam* (s. 357-392).
- Sandøy, H. (2008). Kontakt og spreining. I Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U., Sandøy, H. (Red.). *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistik*. (2. utg., s. 221-240). Oslo: Cappelen Damm.
- Sollid, H. (2002). Om observatørens paradoks. I *Målbryting* 6: 175-190. Hentet fra: <https://doi.org/10.7557/17.4758>

- Stjernholm, K. (2020). Spørreundersøkelser i norskdidaktiske masteroppgaver. I Aa, Leiv Inge & Randi Neteland (red.): *Master i norsk: Metodeboka 2* (s.68-90). Oslo: Universitetsforlaget.
- Strand, S. E. (2018). «Hvis æ skriv bokmål te når av trondheimsvennan mine så får æ kjeft for at æ har blitt så fin»: *En sosiolingvistisk studie av språkbruk på Messenger*. (Masteroppgave) Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Stæhr, A. (2015). Sociale medier og hverdagssprog. I Gregersen, F., & Kristiansen, T. (red.). *Hvad ved vi nu – om danske talesprog?* (s. 152-164). København: Sprogforandringscentret.
- Sætermo, M. S. (2011). *n, l, t og d: En komparativ studie av palataler versus postalveolarer i Alta-dialekten*. (Masteroppgave). UiT Norges arktiske universitet, Tromsø
- Vangsnes, Ø. A. (2019). Dialekt i sosiale medium – det norske perspektivet. *Språk i Norden*, 49(1), 94-109. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/114949>
- Vikør, L. (2004). *Dialektar som skriftspråk i tre norske distrikt*. Oslo: Novus.
- Wiese, H. (2020). Language situations: A method for capturing variation within speakers' repertoires. I *Methods in Dialectology XVI*, redigert av Yoshiyuki Asahi, 105-121. Frankfurt am Main: Peter Lang.

